

Kulturminister Uffe Elbæk:

Danskernes Digitale Bibliotek skal gennemføres

■ KOMMENTAR

Bibliotek og Medier fusionerer med
Kulturarvsstyrelsen og Kunststyrelsen

■ TEMA: BIBLIOTEKSLEDERMØDE 2011

Paneldebat, oplæg og temamøder

■ E-BØGER

Hvordan skal de udlånes?

Få nyheder fra
www.bibliotekogmedier.dk
som email:
[www.bibliotekogmedier.dk/
nyheder/nyhedsservice](http://www.bibliotekogmedier.dk/nyheder/nyhedsservice)

RSS-feeds:
[www.bibliotekogmedier.dk/
nyheder/rss/](http://www.bibliotekogmedier.dk/nyheder/rss/)

BIBLIOTEK OG MEDIER

Nr. 4. 2011 • 21. årgang

Styrelsen for Bibliotek og Medier
H. C. Andersens Boulevard 2
1553 København V

Telefon
33 73 33 73

post@bibliotekogmedier.dk
www.bibliotekogmedier.dk

Redaktion

Jens Thorhauge (ansv.)
Pernille Bjerrum (red.)
Kristine Rude (red. sekr.)

Susanne Mahler
Jakob Heide Petersen

Grafisk produktion
Stæhr Grafisk

Tryk: C.S. Grafisk A/S
Oplag 3.000

ISSN 1903-7368
Elektronisk ISSN 1903-7376

Foto: Nils Lund og Mette Udese

Redaktionen er afsluttet
den 6.12. 2011

Publikationen kan hentes på
www.bibliotekogmedier.dk

Bliv abonnent på
Bibliotek og Medier
www.bibliotekogmedier.dk
Bladet er gratis og
udkommer hvert kvartal

INDHOLD

KOMMENTAR	Bibliotek og Medier fusionerer med Kulturarvsstyrelsen og Kunststyrelsen	3
INTERVIEW	Et skarpere bibliotek	4
TEMA: BIBLIOTEKSLEDERMØDE 2011	Grib muligheden for at være modige	9
	Innovation er fremtidens vinderkompetence	10
	Inspiration til forandring og forankring	11
TEMAMØDER	Effektivisering af biblioteket – for brugernes skyld	12
	Frivillige på biblioteket skaber identitet og netværk	13
	Folkebibliotekerne mere aktivt ind i digital kulturarvsformidling	14
	DEFF – nationale og lokale strategier i en brydningstid	15
	Indkøb og formidling i Danskernes Digitale Bibliotek	16
ÅRETS PROJEKT	Og vinderen er ...	18
DIGITALISERING	Den digitale udvikling set fra USA	20
	Hvordan skal e-bøger udlånes?	21
BØRN OG UNGE	Bogstart – mellem privat gæst og faglig formidler	22
	Lektier Online er sikret finansiering tre år frem	23
DEFF	Konsortiemodellen i en økonomisk presset tid	25
OPEN ACCESS	Al den snak om Open Access	27
MEDIER	Fra mediestøtte til demokratistøtte	28
	Radio24syv – hvad er meningen?	30
	Internationalt	32
	Info	33
	Publikationer	35
	Personnyt	35

BILLEDTEMA

Biblioteksledermødet 2011 blev afholdt i november på Hotel Nyborg Strand. 220 deltagere lyttede, diskuterede, spurgte og netværkede over to dage, hvor blandt andre kulturminister Uffe Elbæk gav sit besyv med. Temaet for mødet var *Det offensive bibliotek*, og oplæg og debat centrerede sig om, hvilken rolle bibliotekerne kan spille i løsningen af de samfundsmæssige udfordringer. Læs mere om biblioteksledermødet i temaet fra side 9.

Jens Thorhauge

Bibliotek og Medier fusionerer med Kulturarvsstyrelsen og Kunststyrelsen

Bibliotek og Medier er vokset betydeligt de seneste år. Styrelsen har gennemgået en fusion og har fået stadig flere opgaver. Tirsdag den 6. december 2011 besluttede regeringens Udnævnelses- og organisationsudvalg så at tage et yderligere stort skridt og fusionere de tre hidtidige styrelser i Kulturministeriet. Styrelsen for Bibliotek og Medier smelter sammen med Kulturarvsstyrelsen og Kunststyrelsen til Kulturstyrelsen, der træder ud i verden den 1. januar 2012.

Der er gået en bølge af fusioner og organisationsændringer hen over statsadministrationen i den seneste tid. Besparel- sesprojektet *Fokuseret administration*, regeringsskiftet og dermed følgende ændringer i resort er en anledning til ændringer. Men den dybereliggende årsag er ændrede udfordringer og et voldsomt behov for at finde nye løsninger. Digitaliseringsbølgen er den grundlæggende udfordring. Den skaber ændrede vilkår for alle led i kulturens og videnproduktions fødekæde. Hvis vi for alvor vil skabe bedre samspil mellem Kulturministeriets fagområder, må vi organisere os på en måde, der fremmer mere tværgående indsatser. Det gælder åbenlyst i forhold til at udnytte de digitale formidlingsformer, at understøtte nye medier og udtryksformer samt udvikle nye samarbejdsformer og partnerskaber.

Kulturstyrelsen har seks visionsmål: Vi vil styrke samspillet mellem kunst, kulturarv, bibliotek og medier.

Vi vil styrke koordineringen af den statslige og kommunale indsats på kulturområdet.

Vi vil fremme udviklingen og udnyttelsen af den øgede digitalisering i kultur- og medielandskabet.

Vi vil udvikle nye tilbud og formidlingsformer til borgerne.

Vi vil styrke det internationale kultursamarbejde inden for alle fagområder.

Og vi vil øge samarbejdet med bl.a. uddannelse, undervisning, forskning, miljø og natur samt erhvervsudvikling, herunder arkitektur og turisme.

Mulighederne for at forstærke gennemslagskraften og udviklingstakten gennem en fusion og en koordineret udviklings- og strategiindsats burde være åbenlys. Nu gør vi det så!

Kulturstyrelsen organiseres med en direktion bestående af de tre hidtidige styrelseschefer med Anne Mette Rahbæk fra Kulturarvsstyrelsen som administrerende direktør. Der oprettes fem centre, som udgør den faglige hovedstol i styrelsen: Kunststøtte, Kulturarv og Arkitektur, Kulturinstitutioner og Driftsstøtte, Bibliotek og Medier samt Digitalisering og IT. Centrene ledes af sidestillede kontorchefer med personale- og ledelsesansvar. På tværs af den nye styrelse og den nyindlemmede styrelse, Styrelsen for Slotte og Kulturejendomme (resortoverflytning fra Finansministeriets Slots- og Ejendomsstyrelse), og Kulturministeriets departement oprettes der en række enheder,

som servicerer hele koncernen på områderne IT, HR, økonomi, kommunikation, udbud og ejendomsadministration.

For den nye styrelse bliver 2012 år nul. De omkring 250 medarbejdere skal flyttes rundt i huset, så de nye centre og enheder sidder nogenlunde samlet. Der skal udarbejdes nye tværgående strategier til realisering af visionerne. Der skal formuleres en ny rammeaftale mellem styrelsen og Kulturministeriet. Der skal iværksættes nye indsatser og projekter. Og der skal iværksættes et systematisk arbejde for at udvikle en ny innovativ arbejdskultur, som understøtter arbejdet med at udnytte de danske kulturressourcer i henhold til viden- og innovationssamfundets dagsorden.

Alt dette skal ske samtidig med at styrelsen opretholder den – forhåbentlig ulastelige – betjening af Kunstråd, Kunstfond, Radio- og tv-nævn og mange andre råd, nævn og armslængde-organer samt fastholder og udvikler et væld af formelle og uformelle kontrakter og samarbejdsaftaler.

En ny slagkraftig samarbejds- og partnerskabskultur er sat i søen. Måtte den få god vind.

Anna Christine Rasch

Interview med Morten Hesseldahl

Et skarpere bibliotek

Direktør for DR Kultur, Morten Hesseldahl, deltog i paneldebatten på årets Biblioteksledermøde i Nyborg, hvor bibliotekernes samfundsmæssige rolle i forhold til udvikling af demokrati og innovation var til drøftelse.

Morten Hesseldahl blev i 2009 hentet til DR fra en stilling som adm. direktør på Information. Før det har han arbejdet 17 år i forlagsbranchen, ligesom han er forfatter til en række tegneseriealbum og politiske spændingsromaner bl.a. *Drager over Kabul*, *Natten er lige begyndt* og senest *Blodet fra Solsortesletten*.

Hvordan ser du bibliotekernes rolle i forhold til demokratidebatten?

Jeg mener slet ikke, man kan tænke biblioteker uden at tænke demokrati. Bibliotekerne er en helt afgørende forudsætning for et velfungerende demokrati. Det virker næsten meningsløst at forestille sig et demokrati, hvis mennesker ikke er oplyste. Hvad skulle de så stemme om? Så ville de kun have ukvalificerede meninger. For at få demokratiet til at fungere som andet end bare folk, der afgiver stemmer, skal der være en viden til stede. Og den viden ligger de store dannelsesinstitutioner inde med: Skoler og gymnasier, men også biblioteker og museer. Selvom vi forlader folkeskolen på et eller andet tidspunkt, behøver vi jo ikke forlade biblioteksverdenen. Den forlader i hvert fald ikke os.

Et skarpere fokus

Hvad er baggrunden for DR's strategiske satsning Et skarpere DR, og hvordan vil vi se den udfoldet på kulturområdet?

Man vil aldrig se strategien fuldt udfoldet, for det er en konstant proces. Det, vi vil med den, er at understrege, at vi er sat på jorden af en bestemt grund. Det er ikke bare for at konkurrere med markedsaktørerne. Det er fordi, vi vil noget. Vi vil gerne vise, at kultur er noget andet end ren underholdning. Vi vil vise, at det at have et kulturblik på verden er meget væsentligt uanset, om man taler politik, økonomi eller historie. Man forstår ikke verden uden at få de perspektiver med. Det er derfor, vi skal forsøge at løfte tænkningen om kultur derhen frem for at lade den være ude i randområderne af vores liv; sådan noget som vi beskæftiger os med, når vi er berusede eller er tvun-

get til det. Eller når det er reduceret til underholdning. Det er kultur alt for vigtig til, det skal ind på midterbanen.

Hvad med bibliotekerne? Har de brug for et skarpere fokus for at brænde igennem i dagens Danmark?

Bibliotekerne brænder slet ikke igennem bredt nok. Jeg tror, det er fordi, man i nogle kredse eller i nogle dele af biblioteksverdenen måske har taget sine værdier for selvfølgelig. Man har simpelthen ikke været ude i tilstrækkelig grad at markere, hvorfor bibliotekernes rolle er væsentlig. Det er den ene del. Så tror jeg også, man for vild i en periode, fordi man pludselig blev så grebet af den hellige it-ild. Man opgav ligesom at forstå, at bibliotek betyder bogsamling, og i stedet forkøbte man sig på en masse it. It-investeringer er jo sindssygt vigtige, og digitaliseringen er uden tvivl den største opgave, bibliotekerne står med. Men man kom til at have en forkert forestilling om, hvad it kunne og skulle. Man slap fokus på rollen som videnformidler og kom til at købe for meget grej, som i løbet af ingen tid viste sig at være forældet, og som leverede en ydelse, som enhver 12-årig kort tid efter havde på sit eget børneværelse. Jeg synes, man i den periode gablede med den særstatus, bibliotekerne havde før, og at man kom til at definere sig på en måde, hvor det ikke var klart, hvad den nye rolle var.

Hvilke værdier har bibliotekerne taget for selvfølgelig?

Det handler om, at man måske synes, man er meget vigtig for samfundet uden at spekulere nærmere over, hvad dét betyder eller uden at gøre sig umage med at

>> Man bliver mere handlekraftig af at have viden, og det oplysningsprojekt, synes jeg aldrig har været mere vigtigt end nu <<

fortælle det til andre. Man skal huske, at man hele tiden skal genfortælle og genopføre det, der er ens identitet. Hvis man bare tager den for givet, så får man ikke fortalt historien i en ny tid og til nye generationer. Men det er noget af det, jeg

synes bibliotekerne er godt på vej til med det store fokus på digitaliseringen af indholdet. Altså at det er indholdet, der er det interessante og ikke tilfældige aktiviteter på bibliotekerne eller et forsøg på at omdefinere bibliotekerne til medborger-

huse eller kulturhuse. Det er klart, at man kan udvide tanken om borgerengagementet på bibliotekerne, men man kan ikke udvide til hvad som helst. Man kan ikke erstatte alle bibliotekets kerneydelser med nogle helt andre. Man må ikke sælge ud, man skal hele tiden have blikket stift rettet mod dels ens kerneydelse og dels den omkringliggende virkelighed, der hele tiden forandrer sig. Hvis ikke man har fat i begge dele, mister man grebet. Enten risikerer man at løbe efter tidsånden, fordi man har tabt sin kerne, eller også løber tidsånden uden om en, fordi man har for krampagtigt fat om værdierne og ikke gør sig umage med at få dem tilpasset en ny tid.

Hvad er bibliotekernes største udfordring i forhold til et skarpt fokus?

Jeg synes, det er vigtigt, at værdibårne institutioner som biblioteker er opmærksomme på, hvad de står for. De kan ikke have alle mulige synspunkter. Efter min mening skal fokus måske ikke så meget være på at danne partnerskaber med f.eks. erhvervslivet. Det er klart, at bibliotekerne også skal være til for det, men fokus skal være på at se bibliotekerne som en del af oplysningsprojektet. Institutioner som er sat på jorden uden for markedsvilkår, ligesom f.eks. skoler og DR, for nu at nævne noget helt tilfældigt. Det skal de blive ved med at være. Vi er sat på jorden og finansieret af borgerne, fordi man synes, det er vigtigt, at der i et samfund er sådan nogle institutioner, og at markedet i sig selv ikke ville producere dem. Og hvad er det, de gør? De går ind og gør folk kompetente til at være andet end forbrugere eller klienter, eller hvad ved jeg. De gør dem kompe-

Foto: Agnete Schlichtkrull

tente til at være handlekraftige borgere. Jo mere man ved, desto mere kompetent agerende kan man være. Det kan være som familiemedlem, som barn, i mødet med andre kulturer eller i forhold til at agere som erhvervsmand på udenlandske markeder. Man bliver mere handlekraftig af at have mere viden, og det oplysningsprojekt, synes jeg aldrig har været mere vigtigt end nu. For aldrig har vi været så forskellige eller så langt fra hinanden, fordi der ikke længere er nogen indlysende fælles kultur i Danmark, der sætter præmisserne for en samtale. Det er væsentligt at være opmærksom på, hvad det er, der kan holde sammen på denne forskellighed. Og det er ikke mindst et højt dannelsesniveau, idet man på sin vis kan se dannelse som en måde at komme ud over sin egen selvoptagethed og forstå, at der kan være andre mennesker med andre værdier end én selv, og at disse værdier kan være værd at forholde sig til.

Public service i en ny tid

Hvad er DR's vigtigste udfordring i forhold til at styrke public service?

Når man skal styrke public service i DR, handler det om at opfinde public service i en ny tid. Vi skal finde en position, som godt kunne være, at vi skal tage borgernes parti. Vi skal helt overordnet levere den type programmer, der gør borgerne mere kompetente og mere handlekraftige. Vi skal stille borgernes spørgsmål. Vi skal ikke være i statens tjeneste, som vi måske nok var i de gamle monopoldage, vi skal heller ikke bare underlægge os markedet, men i stedet tage borgernes parti. Vi skal være en del af oplysningsprojektet, men på en ny og tidssvarende måde, præcis ligesom bibliotekerne.

Hvordan gør man det konkret? Altså skaber mere handlekraftige borgere uden at lefle for dem?

Det gør vi f.eks., når vi laver søndagsfiktion i DR. Så er vores ambition ikke bare at lave noget, der fanger halvanden mio. danskere, fordi det er underholdende og intet andet. Vi arbejder helt bevidst og

eksplicit med det, vi kalder 'den dobbelte historie'. Det, at der er en ekstra dimension oven i det underholdende. *Borgen* er jo ikke bare en tom dramaserie, men går helt bevidst ind og beskæftiger sig med f.eks. sociale problemer i Grønland, finanslovsforhandlinger, kvinder i politik eller psykisk skrøbelige børn. Der er en hel masse temaer, som vi helt bevidst løfter ind og dermed tilføjer underholdningen et ekstra lag. Et andet eksempel er, når vi sender *Maestro* på DR1 lørdag aften. Den klassiske musik opleves som svært tilgængelig, ikke bare fordi musikken er svært tilgængelig, men fordi der er en masse koder, der knytter sig til hele genren. Med *Maestro* rækker vi ud og inkluderer folk, som måske ikke er fortrolige med den klassiske musik. Det gør, at de forhåbentlig får lyst til at bevæge sig dybere ind på området. Det ser jeg som et oplagt eksempel på moderne public service.

Hvem sætter kriterierne for, hvad der er god eller 'dannende' kultur?

Det er vigtigt at sige, at kvalitetskriterier ikke knytter sig til bestemte genrer, men at der inden for alle genrer kan findes høj kvalitet. Derfor skal bibliotekarer og andre medarbejdere i public service-institutioner, ligesom lærere, tro på deres egen faglighed og sige: Hør nu her, der er faktisk noget, der er mere væsentligt end andet. Der er noget, der er bedre end andet. Men hvad modtagerne bruger de ting til og hvilken holdning, de ender med at have, det er ikke projektet. Vi er jo ikke et politisk parti, vi er en del af oplysningsprojektet. Det betyder, at vi skal gøre os umage med at lægge det mest relevante frem for at kvalificere borgerne. Det er det, der er DR's opgave, og det er det, der er bibliotekernes opgave, tænker jeg.

Hvordan tager man konkurrencen op om især børn og unges opmærksomhed, når de ikke kommer af sig selv, uden at give køb på sine værdier og faglighed?

Jamen det er jo det, der er hele udfordringen, og det er derfor, at vi f.eks. laver

en ungdomssatsning som *DR MAMA*. Vi har et stort problem, på linje med alle mulige andre public service-medier i verden, at vi ikke bliver foretrukket af de unge. Hvordan får vi fat i dem? Det gør vi bl.a. ved at være opmærksomme på, hvad det er for et formsprog, der appellerer til dem, og der kan man nemt sige, at f.eks. reality-programmer kan være noget bras. Men man kan måske også bruge reality-programmer til at fortælle noget interessant.

Når vi forsøger os med *DR MAMA*, betjener vi os af nogle fortællegreb, som man måske kan genkende fra *Paradise Hotel*, men vi arbejder stenhårdt med at lægge et public service-indhold ind, så det bliver til et andet og forhåbentlig mere kvalificeret tilbud til de unge. Et reelt public service-tilbud. Den store forskel – hvis man endelig skal spille gulvviolin – er, at DR producerer programmer, mens den kommercielle tv-verden producerer seere. I den kommercielle verden producerer de seere, fordi deres forretningsgrundlag er at sælge reklamer. Vi skal ikke sælge reklamer. Vi skal 'sælge' oplysning, vi skal skabe oplyste borgere. Derfor er det vigtigt for os, hvad det er for en type programmer, vi laver.

Det tænker jeg også må være den tilgang, man skal have i biblioteksverdenen. At bibliotekerne er til af en bestemt grund, og i samme øjeblik man begynder at sige, at succeskriteriet f.eks. er at få flest mulige kunder i butikken, så har man mistet fokus. Omvendt kan man ikke leve med, at der ingen kunder kommer. Man må derfor hele tiden gøre sig umage med at være mindst lige så attraktiv som alt det andet, der byder sig til. Men altid med afsæt i kernevirkomheden.

At komme tættere på hinanden

Hvilke muligheder ser du for et samarbejde om 'udvidet public service' på tværs af biblioteker, skoler og public service-institutioner som DR?

DR bliver bedre jo flere relevante samarbejder, vi kan lave. Vi bliver bedre til at

» Der er mange døre til DR, og alle er velkomne til at melde sig.
Bare de er med på at løfte det fælles public service-projekt frem «

se verden på andre måder. Vi bliver bedre til at få idéer, og vi bliver bedre til at nå ud til nogle andre målgrupper. Jeg tænker, det er det samme for bibliotekerne. F.eks. vores fælles læseklubber. Der kan bibliotekerne noget, som vi ikke kan. De kan facilitere et fysisk rum med nogle bøger, hvor folk samles for at læse. Vi kan hjælpe med at få det bragt på programfladen. Jeg tænker også på vores P2-klub, som vi laver i samarbejde med musikbibliotekerne, og på *Ramasjang*. Børnene kan møde vores Ramasjangunivers i virkeligheden hos jer, samtidig med at vi kan få programvirksomhed ud af det.

Vi har enorm glæde af at åbne døren på den måde. Men jeg kan sagtens forestille mig mange andre projekter. For os er det en klar strategisk målsætning, at vi vil indgå strategiske partnerskaber. Det er der slet ingen tvivl om. Vi vil gøre det, fordi vi nogle gange kan få tilført flere muskler, nogle gange kan vi få tilført mere viden og flere kompetencer, og nogle gange kan vi opnå en større nærhed til målgrupperne. *Vores Kunst* er netop sådan et eksempel på et samarbejde med Statens Kunstfond, Statens Kunstråd og de lokale museer rundt omkring i landet. Vi ville aldrig kunne have lavet det selv. Der er sådan set ingen grænser for, hvad vi kan forestille os af partnerskaber. Bare det ikke anfægter vores kernevirkomhed og kerneværdier.

DR og bibliotekerne har etableret en række samarbejder bl.a. DR Romanklub, Ramasjang, Danskernes Akademi. Kan man videreudvikle disse samarbejder?

Ja, helt sikkert. Bibliotekerne har den

enorme fordel i forhold til os, at menneskerne er til stede i rummet. Det fysiske møde og det at kunne lave kulturelle aktiviteter med borgere er en oplagt forlængelse af public service-tanken set fra vores side. At vi ikke bare er et monopolforetagende, der sender ud til nogen, som sidder passivt og lytter og ser. Men at vi faktisk også forsøger at lave et rum, hvor folk kan opleve kunst, tale med hinanden, diskutere politik, eller hvad det nu kan være. Det er en vej at flytte public service, og der synes jeg, bibliotekerne har en naturlig position.

Et af de problemer, der forekommer mig idiotisk, er rettighedsspørgsmålet i forhold til f.eks. at vise relevante programmer på biblioteket. Hele rettighedsproblematikken afventer stadig en løsning. Det er som om, at rettighedsdelen ikke er ændret i takt med de nye teknologiske muligheder. Det, synes jeg, vi har en fælles opgave i at få løst.

Hvad kan DR gøre?

Vi kan jo råbe op. Men der er en masse bekymrede rettighedshavere og kunstnere – og ikke mindst deres organisationer – som er bange for, at det er en glidebane, hvor de pludselig mister kontrollen med deres produktioner. Jeg forstår godt den bekymring, men lige nu er vi der, hvor vi har en masse forhindringer, hver gang man skal nå lidt bredere ud. Jeg mener, at rettighedshaverne egentlig skader deres egne muligheder, fordi de ikke er med til at gribe de indlysende teknologiske muligheder, der findes, og som ikke går væk igen. Og det forhindrer nogle af de ting, vi gerne vil lave sammen med

bibliotekerne, f.eks. at kunne vise *Danskernes Akademi* på biblioteket, når det passer.

Hvordan opnår bibliotekerne og DR et tættere partnerskab?

Det handler om at komme lidt tættere på hinanden og lære hinanden bedre at kende. Et ordentligt partnerskab er, at man udvikler noget sammen. Det giver også i sidste ende et bedre produkt. Man må blive bedre til at tale sammen. Det har også noget at gøre med personlige relationer, og at vi sammen bliver bedre til at institutionalisere samarbejdet og sætte nogle rammer omkring det.

Ethvert ordentligt partnerskab er baseret på frivillighed, og man skal møde hinanden med respekt for hinandens faglighed. Det forpligtende kan nærmest kun være fra projekt til projekt, men vi kan forpligte hinanden til at føre en dialog hele tiden og til at udfordre hinanden.

Men vi kan ikke redigere i bibliotekernes verden, ligesom I heller ikke skal kunne redigere i vores. Så kommer der rod i kompetencerne. Men man kan komme meget, meget længere. Der er mange døre til DR, og alle er velkomne til at melde sig. Bare de er med på at løfte det fælles public service-projekt frem. Det er partnerskaber med dem, der vil tage del i oplysningsprojektet, vi søger. Vi er mindre interesserede i at samarbejde med dem, der bare vil bruge os til at score kassen. Hvis vi sammen kan løfte dannelsen i Danmark, så vil vi rigtig gerne det.

BILLEDTEMA

Kulturminister Uffe Elbæk droppede manuskript og talerstol, da han mødte landets biblioteksledere i Nyborg.

Pernille Bjerrum

Grib muligheden for at være modige

Årets Biblioteksledermøde løb af stablen i november under overskriften *Det offensive bibliotek*, og der var masser af gode input til - og fra - bibliotekerne fra veloplagte oplægsholdere, debattører og talere. Kulturministeren smed sin forberedte tale væk og erklærede, at han ser bibliotekerne som en af de allervigtigste kulturinstitutioner.

Kulturminister Uffe Elbæk opsummerede sit budskab til bibliotekslederne på konferencen med ordene: "Vi står på den ene side over for gevaldige udfordringer, og samtidig er det en fantastisk kreativ opgave, der giver mulighed for at være modig!

Det kan være konfliktfyldt og ubehageligt, men tænk på den mulighed, det giver jer for at være modige og lære rigtig meget".

Samtidig brugte ministeren lejligheden til at understrege, at det er magtpåliggende for ham, at Danskernes Digitale Bibliotek gennemføres. Det digitale bibliotek er en af løsningerne på de fire krydspres, som bibliotekerne oplever: Mobilitetspresset, hvor de små byer bliver mindre og de store større, økonomipresset – der er ikke flere penge – publikumsforandringer, hvor brugerne både vil have digitale og fysiske tilbud og ikke mindst teknologiudfordringen, hvor der er en stærk bevægelse mod endnu flere digitale tilbud.

Kreative alliancer

Kulturministeren lagde ikke skjul på, at vi står overfor nogle gevaldige samfundsmæssige udfordringer, men dermed også midt i en meget interessant tid. Han gav sit bud på, hvad han ser som de allerstørste politiske udfordringer lige nu, nemlig empatikrisen, systemudfordringen og

knaphedsøkonomien, og udtrykte håb om, at bibliotekerne kan blive nogle af hans allerbedste rådgivere.

Det, der ifølge ministeren skal til, for at bibliotekerne kan være med til at løfte de store samfundsmæssige udfordringer, er social opfindsomhed og nye kreative alliancer. Hverken den offentlige, den private eller den frivillige sektor kan alene løse udfordringerne. Det skal ske gennem partnerskaber og samarbejde på tværs.

Derfor var svaret på spørgsmålet fra salen om, hvilken forskel han som kulturminister ville komme til at gøre for biblioteksområdet også, at han kun vil komme til at gøre en forskel, hvis sektoren er med på at gøre det sammen med ham. Samtidig har regeringens ministre i høj grad ambitioner om tværgående initiativer, og det skal også være med til at løfte kulturområdet, understregede han. Når man ikke har penge, må man gøre noget andet, og her er partnerskaber og synlighed helt afgørende.

Det offensive bibliotek

Synlighed var et gennemgående tema på biblioteksledermødet. Bibliotekerne skal ud af flinkeskolen – "vi skal holde op med at være de pæne, usynlige piger", som en af deltagerne udtrykte det. Det er for nemt at spare på bibliotekerne i Danmark, så længe de ikke er synlige, så der

skal mere offensiv kommunikation til, også i forhold til partnere. Eller som rådmænd fra Aarhus Kommune Marc Perera Christensen pointerede: "De frække får mest!".

På mødet blev deltagerne også bedt om selv at give et bud på de største udfordringer, og på hvordan bibliotekerne kan bidrage til løsninger. Alle de små film, der kom ud af den øvelse, kan ses på bibliotekogmedier.dk og blev også klippet sammen til en fire minutter lang perlerække af bud på, hvad bibliotekerne kan tilbyde.

Her skorter det heldigvis ikke på ambitioner og lyst til at være modige, opsøgende, risikovillige og nyskabende. Et af bibliotekernes egne bud er, at de, ud fra den lokale base de har, kan være med til at redde, omdefinere og udvikle velfærdssamfundet. De kan hæve dannelsesniveauet gennem lige adgang til ressourcer og attraktive rum og give træning og uddannelse. De kan stimulere læselyst, nysgerrighed, give oplysning, viden og sociale netværk – med andre ord, bibliotekerne kan og skal skabe nye formater for mellemmenneskeligt samvær med både 'hjernepligt' og 'hjerterpligt'.

Læs mere om årets biblioteksledermøde på de følgende sider og se video, oplæg og billeder på www.bibliotekogmedier.dk

Oplæg & Paneldebat

Innovation er fremtidens vinderkompetence

Eva Sønderstrup-Andersen

“Der er et massivt behov for nytænkning i Danmark, og bibliotekerne er helt centrale aktører i forhold til innovation”, lød indgangsreplikken fra direktøren for Innovation Inside, Mikael Lindholm, på biblioteksledermødet.

Danmark er udfordret på flere punkter i forhold til økonomi, klima, energi, velfærd og ikke mindst demokratiet og globaliseringen. Tilliden til det danske demokrati er dalende i befolkningen – mange mener, det tager for lang tid at træffe overordnede og strategiske beslutninger. Samtidig konkurrerer vi side om side på tværs af landegrænser i forhold til produktion, forskning og kreativitet. Viden og know-how bliver udviklet uden for Danmarks grænser. Men hvis vi ikke længere kan klare os i forhold til disse faktorer, hvad er der så tilbage?

Innovationsstyrker

Verdens samlede videnniveau vokser eksponentielt i disse år, og eksisterende viden og produkter forældes hurtigere end tidligere. Det er ikke nok at reproducere andres idéer og tilpasse dem. For at kunne være med i kapløbet om udvikling af viden og idéer må vi kunne innovere og ikke mindst se innovationen som en vedvarende proces. Med andre ord: Vi skal træne innovationsstyrker frem for arbejdsstyrker.

At træne innovationsstyrker kræver imidlertid en innovationsstrategi med et klart formål og retning for udviklingen. Alle danskere skal uddannes i innovation og iværksætterier. I denne proces udgør lærerne, lederne og medarbejderne en treenighed. Det er i denne treenighed, at bibliotekerne kan spille en rolle. Bibliotekerne kan, hvis de tør spille en aktiv rolle, blive bindeleddet mellem de tre parter ved at aktivere viden og formidle forny-

Stefan Hermann, Mai Buch, Marc Perera Christensen og Jens Thorhauge.

else. Ud fra idéen om, at alle tanker og al viden er vigtig, bør der, ifølge Michael Lindholm, indføres ‘frivillig hjernepligt’.

Middel, ikke mål

I den efterfølgende paneldiskussion var alle deltagere enige om, at biblioteket har til opgave at styrke demokrati og innovation. Panelet bestod af en bredt sammensat skare med berøringsflader til bibliotekssektoren: Adm. direktør Mai Buch, Competencehouse og formand for DEFF Styregruppen, rådmænd Marc Perera Christensen, Kultur og Borgerservice i Aarhus, Stefan Hermann, rektor på professionshøjskolen Metropol og direktør Morten Hesseldahl fra DR Kultur.

Marc Perera fremhævede i sine indlæg, at man skal passe på med ikke at bruge begrebet innovation som et metabegreb, der kan bruges i alle sammenhænge, og som alene kan løse de udfordringer, samfundet står overfor. Innovation er et middel, en grundlæggende præmis, men ikke et mål i sig selv. Bibliotekets opgave er at sikre fri og lige adgang til oplysninger, og biblioteket skal formidle mellemmenneskelige relationer og på den måde støtte innovation i samfundet.

Morten Hesseldahl supplerede, at det er vigtigt at arbejde med innovation, men at det ikke gør det alene. Der skal også findes andre tilgange end innovation til at styrke de demokratiske processer.

Partnerskaber

“Innovation er et nøglebegreb og skal støtte international konkurrence”, fremhævede Mai Buch.

Biblioteket kan og skal spille en rolle som katalysator for udvikling af et innovativt samfund ved at forbinde de mennesker, som arbejder på samme felt nationalt som internationalt. Samtidig er det vigtigt, at innovationsdagsordenen retter sig mod offentlige institutioner og virksomheder i partnerskaber. På den måde vil virksomhederne få øjnene op for de ressourcer, bibliotekerne kan bidrage med.

Stefan Hermann pointerede, at erhvervslivet allerede har fået sin innovationsdagsorden. Demokratiet har ikke fået sin endnu, men har tværtimod de sidste årtier fået en mere defensiv rolle. Det er derfor vigtigt, at biblioteket kommer til at spille en rolle på innovationsdagsordenen på vegne af demokratiet.

Inspiration til forandring og forankring

Jakob Nedergaard Mortensen

Tre meget forskellige oplæg fra hhv. to direktører og en professor i filosofi var på programmet til årets biblioteksledermøde. Fælles for oplægsholderne er imidlertid, at de alle haft indflydelse og succes med tiltag og bidrag, som bibliotekerne kan lade sig inspirere af på vejen mod et mere offensivt bibliotek.

KMD-direktør og medlem af Det Digitale Råd, Lars Monrad-Gylling, var klar i spytet, da han indtog podiet og på inspirerende og provokerende vis leverede sit mantra: Producér mere – for færre ressourcer. Det gælder for såvel velfærdstjenester som biblioteksditto. Midlet hedder digitalisering.

Gevinster

Monrad-Gylling tog udgangspunkt i eksempler fra ældreomsorgen, hvor potentialet for besparelser ved hjælp af digitalisering er markant og en gevinst for alle parter. Eksempelvis kan videokonsultationer, genoptræningsprogrammer og medicinkontrol i mange tilfælde ske digitalt og derved spare staten milliarder af kroner.

Lars Monrad-Gylling

Digitaliseringen effektiviserer og forandrer forretningsgange og måden, der leveres offentlige serviceydelser på i disse år. Hvordan så holde et interessant bibliotekstilbud kørende for færre midler? Svaret på det spørgsmål er ifølge Monrad-Gylling konstant udvikling af nye produkter samt digital forretningsomlægning.

Mod som mål

Direktør i DR Medier, Gitte Rabøl, som også var medlem af Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet, erklærede som noget af det første fra talerstolen, at hun elsker forandring. I sit oplæg om forandringsledelse i en moderne medievirksomhed argumenterede hun for ligheder mellem indsatsen for at lave *Et skarper DR* og et mere offensivt bibliotek. Der skal fokuseres på indholdet og dets kvalitet og ikke mindst på autentisk ledelse ude på institutionerne.

Med eksempler på ledelsesmæssige initiativer viste direktøren, hvordan hun gennem sin ledelse har understøttet dét at bringe en kulturinstitution i takt med samfundsudviklingen. Devisen er: Det er ikke det, vi siger, det er det, vi gør! Rabøl har ved implementeringen af den nye strategi i DR i høj grad ledet med symboler – helt lavpraktiske virkemidler som at udskifte møbler, holde små fejring og lave kagekonkurrencer. Plejer er kedeligt, og risikovillighed er en nødvendighed, var budskabet fra en leder, der har mod som et ledelsesmæssigt mål i sit Balanced Scorecard.

Fast forhold eller engangsknald?

Som sidste oplægsholder på ledermødet fik professor i filosofi Vincent F. Hendrick mejslet bibliotekernes raison d'être i granit. Hendricks tog udgangspunkt i sin bog *Oplysningens blinde vinkler* og bo-

gens pointers betydning for bibliotekerne.

Viden er den sande information, der bør efterstræbes, og som det kræver proces, omhu og arbejde at opnå. Viden er som et fast forhold, hvor man skal tilkæmpe sig en ny kæreste. Engangsknaldet derimod – informationen – flyder frit som aldrig før og kan, ved misbrug og manipulation af mennesker, markeder og meninger, føre til demokratisk underskud. Pointen er, at ubearbejdet information ikke er et gode i sig selv. Derfor spiller bibliotekerne en essentiel oplysningsrolle og skal tilpasse og projicere information til brugerne.

Bibliotekerne må som et demokratifremmende og offentligt 'videnrum' modvirke forskellige former for manipulation. Bibliotekerne må agere drengen i *Kejsers nye Klæder*, der åbenbarer det øjensynlige ved at kvalificere information, og skal være dem, der tilbyder supplerende information, når én fortælling bliver den dominerende. "Hvis I på bibliotekerne ikke skal være med til at understøtte dét projekt, hvad fanden skal I så?" afsluttede Hendricks retorisk.

Vincent F. Hendrick

TEMAMøder

Effektivisering af biblioteket – for brugernes skyld

Camilla Riis Petersen

Kan bibliotekerne fortsat effektiviseres? Hvilke barrierer og risici er der forbundet med en effektiviseringsstrategi for bibliotekerne? Disse spørgsmål dannede rammen om et meget velbesøgt temamøde.

Bibliotekerne har gennem de senere år oplevet et stigende økonomisk pres, som gør det vanskeligt at fastholde fokus på nyudvikling og fortsat effektivisering af biblioteket. Der er færre hænder om de samme opgaver, og er langtidsplanlægning overhovedet muligt, når bibliotekerne opererer under etårige budgetter? Bibliotekernes økonomi kan med andre ord udgøre en barriere for effektivisering. Men det betyder ikke, at bibliotekerne er holdt op med at tænke i de baner.

Bibliotekslederne gav på temamødet udtryk for, at effektivisering er en pligt. Man skal være på forkant og selv sætte dagsordenen, inden andre gør det. Man må arbejde på fortsat at konvertere ressourcer fra administrativ drift til nye tilgange, først og fremmest for brugernes skyld.

Søren Ærendahl Mikkelsen fra Statsbiblioteket, Louise Broe Sørensen fra Rambøll Management Consulting og Mads Gaml fra Københavns Biblioteker præsenterede effektiviseringsinitiativer fra bibliotekssektoren til inspiration og som oplæg til debat.

Effektivitet i formidlingen

Søren Ærendahl Mikkelsens oplæg tog udgangspunkt i et projekt om udarbejdelse af et *Electronic Resource Management System* (ERMS), der er gennemført af Statsbiblioteket og en lang række samarbejdspartnere. Formålet med projektet er at skabe et fælles system til håndtering af elektroniske licenser, hvor efterspurgte metadata fra DEFF leveres direkte til lokale ERM-systemer.

Effektiviseringsgevinsten i dette projekt ligger bl.a. i, at man ikke skal taste ind centralt, men at der derimod kan importeres data til lokale systemer. På den måde undgår man dobbeltarbejde, bliver opmærksom på de indkøbte licenser, og hvad de må bruges til i formidlingen.

Fokus på fælles løsninger

Ifølge Louise Broe Sørensen ligger der et effektiviseringspotentiale i at udarbejde fælles løsninger, der gavner alle biblioteker.

Louise præsenterede projektet *Fælles program til måling af brugertilfredshed*. Formålet er at udvikle et fælles program for bibliotekerne, der kvalitativt måler og dokumenterer brugernes oplevelse af biblioteket. Bibliotekerne skal ikke bruge tid og penge på at iværksætte egne individuelle brugerundersøgelser, samtidig med at resultaterne fra den fælles undersøgelse er direkte sammenlignelige, hvil-

ket giver grundlag for en bedre udnyttelse af viden bibliotekerne imellem. Projektet har skabt øget fokus på fælles udfordringer, som f.eks. at digitale ressourcer bliver udnyttet for lidt, og på nye samarbejdsmuligheder for bibliotekerne.

Lær af andre

For Mads Gaml er én af de vigtigste strategier, at man skal vende blikket udad og lære af andre.

Det har man gjort i projektet *Intelligent Materialestyring*, der går ud på at udvikle et it-baseret lagerstyringssystem, der i videst muligt omfang automatiserer bibliotekerne. Systemet giver mulighed for at følge materialerne på bibliotekerne nøje, bl.a. ved hjælp af RFID-tags. I projektet har man hentet inspiration fra lagerstyring i virksomheder som IKEA og Post-Danmark.

Temamødets budskab

Essensen af temamødet var, at der er forskel på frivillig effektivisering, som projekterne repræsenterede, og tvungen effektivisering som følge af besparelseskra. Effektiviseringsgevinster skal høstes og skabe værdi for brugerne og ikke gå til besparelser. De effektiviseringsgevinster, der kan vindes, ligger i det fælles samarbejde mellem bibliotekerne, hvorimod det kan være svært lokalt at tænke effektivitet mere strategisk, når budgettet er etårigt.

» ... effektivisering er en pligt. Man skal være på forkant og selv sætte dagsordenen, inden andre gør det «

Frivillige på biblioteket skaber identitet og netværk

Eva Sønderstrup-Andersen

Bibliotekerne har fået øjnene op for de ressourcer som frivillige kan berige bibliotekerne med, og mange frivillige har fået deres gang på biblioteket. Nogle steder bliver den frivillige arbejdskraft brugt til afgrænsede, specifikke opgaver, andre steder er billedet mere broget. Men hvordan håndterer man frivillig arbejdskraft, så det bliver til glæde både for biblioteket og de frivillige selv?

“Lav en strategi!”, var svaret fra oplægsleder Søren Mørk Pedersen fra Albertslund Bibliotek. På samme måde som man har en personalepolitik, skal biblioteket også have en frivilligepolitik. Med en strategi for brug af frivillig arbejdskraft bliver det muligt for biblioteket at differentiere arbejdsopgaver, arbejde bevidst med særlige målgrupper, styrke kompetenceniveauet på biblioteket og ikke mindst udvikle nye tiltag.

Undgå misforståelser

Gennem en strategi bliver det først og fremmest synliggjort for personale, kommune og eventuelle samarbejdspartnere hvilke roller, frivillige kan og må påtage sig i biblioteket, og hvilke forhold og hensyn, der skal tages, når frivillige indgår i aktiviteter. På den måde får man også bearbejdet den misforståelse, at den frivillige arbejdskraft på sigt vil overtage egentlige bibliotekariske opgaver, og at

frivillig arbejdskraft kan bruges som et negativt argument i tilskudsforhandlinger med kommunen. Desuden sikrer en strategi, at de frivillige føler sig velkomne og har det godt med at udføre frivilligt arbejdet i biblioteksregi.

Strategien vil medvirke til at gøre biblioteket bevidst om, at det at arbejde med frivillige er et mål i sig selv, fordi bibliotekerne ved at facilitere borgerens aktive medvirken i samfundet som frivillige styrker medborgerskabet.

Ambitionsniveauet op

“Ja ja, det er alt sammen meget godt, men ambitionsniveauet skal simpelthen op, når vi ønsker at inddrage frivillige i arbejdet på biblioteket”, var indgangsreplikken fra Torben Møller-Hansen fra Foreningen Nydansker. Det er nemt at lave en strategi for de frivillige, som allerede hjælper til på bibliotekerne. Men hvorfor ikke sigte højere og bruge frivillige til at få fat i de borgere, som normalt ikke benytter sig af bibliotekets aktiviteter og services?

Hvordan får man så aktiveret denne gruppe af borgere til arbejdet som frivillig? Det gør man ved at give dem en identitetsfølelse, noget som de kan spejle sig i og fortælle om i omgangskredsen, noget som viser, at de gør en forskel. Det skal gøres lækkert og tillukkende. Ønsker biblioteket f.eks. at gøre en ekstra indsats for unge, er det vigtigt at tage udgangs-

punkt i et emne, som specifikt interesserer en gruppe af unge, eksempelvis computerspil, og derefter finde en gruppe unge frivillige, som kan understøtte initiativet. På den måde fungerer de frivillige som bindeleddet mellem gruppen af unge spil-interesserede og biblioteket.

Netværk

Biblioteket skal bevæge sig ud af vante rammer både fysisk og digitalt for at finde borgere, som kan fungere som kulturformidlere og bygge bro mellem biblioteket og borgerne. Som bonus får man direkte adgang til det netværk, som de frivillige har i forvejen, og man sikrer derved, at der er personer, som støtter op om initiativet og deltager i aktiviteten. De frivillige får på den måde mulighed for at styrke deres interesse og identitet i biblioteksrummet.

Brugen af frivillige falder i tråd med kulturminister Uffe Elbæks budskab på biblioteksledermødet om, at ingen sektor kan gøre det alene – vi kan kun gøre det sammen. Ved brug af frivillige på bibliotekerne får man knyttet borgere og bibliotek tættere sammen. Det handler i høj grad for bibliotekerne om at slippe kontrollen og lade borgerne agere i biblioteksrummet. På den måde får man sat de frivilliges kompetencer i spil til glæde for biblioteket, bibliotekets brugere og de frivillige selv.

»» Det handler i høj grad for bibliotekerne om at slippe kontrollen og lade borgerne agere i biblioteksrummet ««

TEMAmøder

Folkebibliotekerne mere aktivt ind i digital kulturarvsformidling

Mikkel Christoffersen

I temamødet om formidling af kulturarven deltog en mindre, men aktiv flok. Oplægsholderne var først Tobias Golodnoff fra DR, som anlagde et nationalt perspektiv på DR's digitalisering af samlingerne og rakte hånden ud til folkebibliotekerne. Efter ham fulgte Hans Michelsen fra Roskilde Bibliotekerne, som anlagde et lokalt perspektiv med international kobling til Europeana.

Oplæggende var lagt ind mellem diskussions-sessioner. Først blev der spurgt, hvad man ville gøre med kulturarven på folkebibliotekerne, hvis man havde uændede ressourcer, og hvordan man kunne begynde at komme derhenad selv i det gældende økonomiske klima. Deltagerne fik også det provokerende spørgsmål, om det overhovedet er en rolle for folkebibliotekerne. Udgivne bøger og musik fra etablerede forlag er allerede blevet underkastet en kvalitetskontrol. Det samme kan ikke siges om en stor del af kulturarven, som i princippet er alting. Hvem skal sidde og selekttere i det, og bør de pressede ressourcer bruges til det arbejde? Men, omvendt, er det ikke nødvendigt for at kunne formidle?

Planlægning

Der var bred enighed om, at bibliotekerne selvfølgelig skal formidle kulturarven. Det gør man også allerede. Udfordringerne består dog ikke kun i pressede midler,

men også i planlægning og på hvilket niveau planlægningen skal foregå. Der er i øjeblikket ikke en national strategi på digitaliseringsområdet, og det har betydning for formidlingen. Samtidig er en lokal tilgang alene farlig, for man risikerer en stor mængde usammenhængende, ukoordinerede tiltag, som ikke kan bære, når projektperioder udløber, eller nøglepersonale forsvinder. Og hvis bibliotekernes formidling bliver for gensidigt usammenhængende, går brugerne måske udenom ved hjælp af internettets søgemaskiner og risikerer at gå glip af store mængder relevant materiale.

Bud på perspektiver

Oplægsholderne gav hver deres bud på perspektiver for bibliotekerne og kulturarven. Tobias Golodnoff redegjorde for DR's digitaliseringsstrategi og -initiativer op til nu. DR har bl.a. fået støtte fra styrelsens udviklingspulje til at inddrage folkebibliotekerne i formidlingen af DR's digitale skatkammer. En temadag i DR's ny koncerthus 28. november skal for alvor sætte arbejdet i gang.

Golodnoff pegede på sammenfaldet mellem folkebibliotekernes formål og virke på den ene side og DR's public serviceforpligtelser på den anden. Begge institutioner fremmer oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille materiale til rådighed vederlagsfrit og nu med meget fokus på de digitale formidlings-

muligheder. Forskellen er, at folkebibliotekerne har en anden lokal forankring, end DR kan eller skal have.

Hans Michelsen fortalte om Roskilde Bibliotekernes projekt med digitalisering af en lokal billedsamling i regi af EU-projektet *EuropeanaLocal*. Det har givet værdifuld erfaring og mulighed for at netværke med inden- og udenlandske kolleger. Selvom projektet var lokalt, var der stadig overordnet koordination via den nødvendige harmonisering af formater og afleveringen af metadata til Europeana.

Organisering og koordinering

Den afsluttende diskussion handlede især om organiseringen og koordineringen af arbejdet. At udnytte centralbiblioteksstrukturen og koordinere nedefra og op er en mulighed, som Hans Michelsen bragte på bane. Derudover var der bred opbakning til at indgå i stærke partnerskaber lokalt og nationalt og bekæmpe 'silotænkningen'.

Den nylige henstilling fra EU-kommissionen til medlemslandene om at sætte tryk på digitaliserings- og formidlingskedlerne forventes at komme til at betyde øget fokus på området. Ligeledes er det fælleseuropæiske statistikprojekt *ENUMERATE* om digitalisering af kulturarven sat i søen, og Europeanas formelle start vil blive markeret under det danske EU-formandskab i første halvdel af 2012.

» EU-kommissionen: Der skal tryk på digitaliserings- og formidlingskedlerne «

TEMAmøder

DEFF - nationale og lokale strategier i en brydningstid

Lise Mikkelsen

Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF) satte på et temamøde fokus på den nye strategi *Bibliotekerne som katalysator for udviklingen af Danmark som innovativt samfund*. En væsentlig nyskabelse i strategien er, at DEFF og DEFF-bibliotekerne i fællesskab gennemfører en række tiltag, som imødekommer vækstlaget i dansk erhvervslivs behov for øget adgang til forskningsbaseret information.

Dermed udnyttes det viden- og vækstpotentiale, som DEFF-bibliotekerne repræsenterer. Samtidig oplever fag-, forsknings- og uddannelsesbibliotekerne et institutionskrav om bedre service for færre midler. Hvordan får vi enderne til at mødes?

Adgang til viden for alle

Annette Winkel Schwarz, medlem af DEFF Styregruppen, påpegede, at DEFF med den nye strategi går fra introvert til ekstrovert. Det fælles mål er vækst og velfærd i samfundet, og bibliotekerne er en af kerneleverandørerne. Danmark har et forgrenet biblioteksvæsen, som kan udnyttes meget bedre, hvis man lægger mere energi i et fælles erhvervsfokus. DEFF-strategien har et udvidet fokus i form af nye målgrupper, nye videnressourcer, nye services og nye partnere. Strategien forudsætter etablering af partnerskaber med uddannelsesinstitutioner, brancher og erhvervsfremmeorganisationer. Dertil kommer en overgang fra insti-

tutionel til national organisering af ressourcer, en gentænkning af bibliotekernes kompetencer og værktøjer i en ny kontekst samt en udvikling af nye forretningsmodeller og opbrydning af de gamle.

Fleksibilitet og involvering

Per Steen Hansen fortalte, at man på VIA University College arbejder ud fra, at de fremtidige samfundstrends er globalisering, digitalt indfødte borgere og individualiseret uddannelse, og at man går fra lærende til skabende organisationer. Det resulterer bl.a. i et behov for fleksible uddannelseskoncepter og mangfoldige og involverende læringsmiljøer og former.

Den største udfordring for VIA Bibliotekerne er at finde ressourcer, kraft og energi til at gennemgå den transformation, som er nødvendig for at kunne imødekomme de ændrede rammebetingelser. VIA Bibliotekernes satsningsområder er bl.a. lærings- og studiemiljøer, globalisering og e-ressourcer. Biblioteket har stadig behov for DEFF-samarbejdet på de traditionelle områder som infrastruktur, forskere og studerende. En aktivitet på det nye indsatsområde *Innovation og erhvervsfremme* vil kræve, at ledelsen på VIA godkender bibliotekets bidrag til området.

Internationalisering

Tove Bang fra Aarhus University Library (AUL) fortalte om de sandsynlige fremti-

dige udfordringer for Aarhus Universitet (AU), som er det internationale fokus i forskning og uddannelse, hvor universitet skal indgå i et internationalt samspil. Der er behov for bredde i uddannelserne samtidig med, at man skal satse på elitær forskning og uddannelse samt være tværfaglig mellem uddannelses- og forskningsområder.

På AU har man valgt at fusionere til fire fagområder kombineret med fire tværgående indsatsområder: Forskning, talentudvikling, videnuveksling og uddannelse. De 23 biblioteker er blevet samlet i AUL under AU Viden, og der er behov for fokusering og prioritering af opgaver samt tid til opgaven som serviceprovider og facilitator for AU's samarbejde med omverdenen.

Nye samarbejdsmodeller

En af udfordringerne ved den nye DEFF-strategi er, om universitets- og fagbiblioteker vil være med til at eksperimentere og udvikle nye samarbejdsmodeller som basis for at levere informationsydelser til små og mellemstore virksomheder. Udviklingen og de samfundsmæssige behov kræver innovative organisationer med et højt kvalitetsniveau – også på biblioteksområdet. Tænkningen med bibliotekerne som leverandør til vækstlaget i dansk erhvervsliv har aldrig været mere oplagt, men der er behov for politisk opbakning til de nye indsatser, for at enderne kan mødes.

» ... fælles mål er vækst og velfærd i samfundet, og bibliotekerne er en af kerneleverandørerne ... «

Indkøb og formidling i Danskernes Digitale Bibliotek

Ulla Kvist

Temamødet tog udgangspunkt i to konkrete problemstillinger, som Danskernes Digitale Bibliotek (DDB) står overfor, nemlig indkøb og formidling af digitale materialer. Gennem en styret proces blev dilemmaet om, hvordan man skal prioritere det nationale vs. det lokale, sat på dagsordenen.

Lone Gladbo, Gentofte Bibliotekerne, gav et bud på udfordringerne ved fremtidens indkøb af digitale medier og Rolf Hapel, Aarhus Kommune, et bud på formidlingen af disse. Rammerne var et

eksperimenterende 'legerum', hvor deltagerne blev spurgt om deres holdning via sms-afstemning.

Fælles indkøb

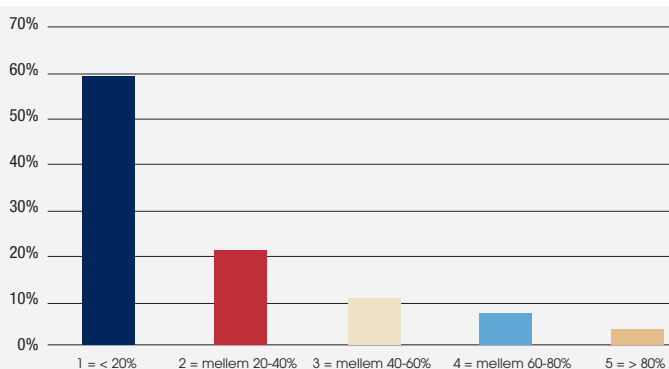
Lone Gladbo indledte sit oplæg med at give flere gode grunde til at indgå i et fælles indkøbssamarbejde: Transaktionsomkostningerne reduceres, det giver større forhandlingsstyrke, mere effektiv administration og mere specialviden hos indkøberne. Men der er også særlige udfordringer forbundet med fælles indkøb, bl.a. mangel på mandat og forhandlings-

styrke, for stort fokus på den synlige udgift og forsøg på at omgå en konsortieaftale ved at sælge billigere til et enkelt bibliotek.

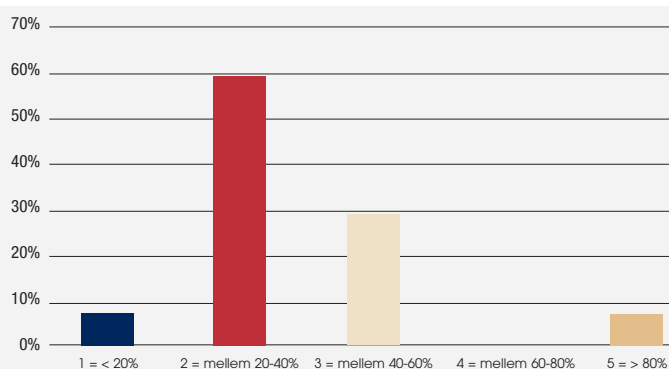
I 2010 blev 30 mio. kr. eller ca. 11-14 % af materialekontoen brugt til indkøb af licensbelagte digitale materialer på folkebibliotekerne. 45 folkebiblioteker havde købt alle titlerne på top-ti-listen over licenser.

Lone Gladbo nævnte flere modeller for den fremtidige overbygning. En af mo-

INDKØB

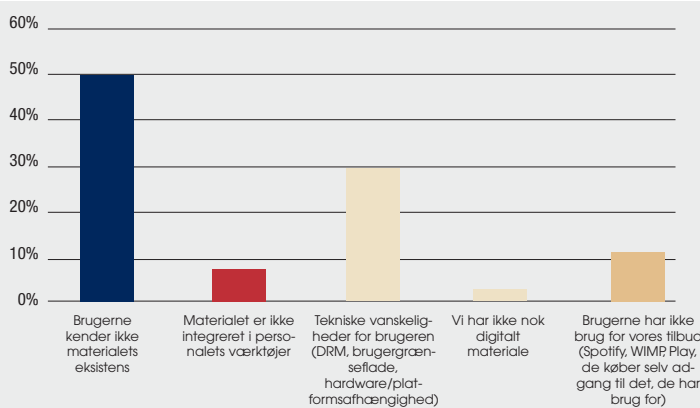

Spørgsmål 1:
Vedtages DDB og etableres et fælles nationalt indkøb - hvor stor en procentdel af jeres indkøb af digitale materialer ville da være forskelligt fra nabokommunen?

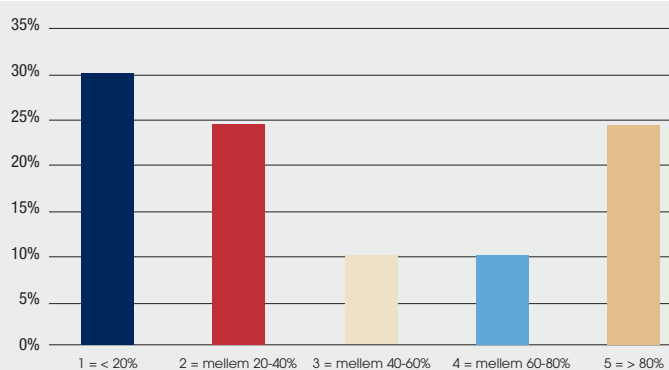

Spørgsmål 2:
Hvor stor andel af jeres materialebudget vil gå til indkøb af digitale materialer om 5 år?

FORMIDLING

Spørgsmål 1:
Hvilken udfordring er den største i jeres formidling af bibliotekets digitale materialer?

Spørgsmål 2:
Hvor stor en andel af bibliotekernes bogbestand skal digitaliseres?

dellerne indebærer, at alle borgere får adgang til at vist antal licenser til e-bøger, og en digital overbygning kunne sikre tilgængelighed, søgemuligheder, fælles formidling og nationale aftaler med gratisleverandører, f.eks. Spotify, DR mf. Bibliotekslovens ord om fri og lige adgang er udfordret i dag, da folkebibliotekerne har meget uens praksis mht. indkøb, prioritering og formidling. Set fra brugerens synsvinkel er det formentligt det vigtigste, at materialerne er gratis, og at der er lige adgang for alle i alle sammenhænge.

Formidlingen den største udfordring

Sms-afstemningen viste klart, at formidlingen af digitale materialer er den største udfordring for bibliotekerne. Deres brugere kender ikke til materialerne, og mange af brugerne oplever tekniske vanskeligheder ved brugen.

I Rolf Hapels indlæg kom deltagerne på en visuel tur i formidlingens verden. Hapel påpegede, at det vigtigste i forhold til formidling er, at infrastrukturen er på plads, og at tænkningen i TING er basal for formidling. Det er vigtigt, at brugerviden indbygges i formidlingen med rating og ranking, og at koble de digitale formidlingskanaler – som f.eks. litteratursiden.dk og eReolen.dk. Palles Gavebod blev nævnt som et eksempel på en fremragende kanal til formidling. En supplerende mulighed er at skabe intelligente koblinger til andre institutioner og f.eks. flytte dele af portalerne ud til uddannelsesbibliotekerne. Rolf Hapel understregede, at partnerskaber er altafgørende, og at formidling grundlæggende handler om mennesker, derfor er det fysiske rum stadig meget væsentligt i formidlingen af det digitale.

Erik Thorlund Jepsen

Og VINDEREN er ...

Projektpræsentation og kåring af ÅRETS PROJEKT

Kommunikationskonsulent Sara Svenstrup fra Herning Bibliotekerne tog imod prisen for Årets projekt 2011 på vegne af Herning, Gentofte og Aarhus Kommunes Biblioteker.

Styrelsen havde inviteret bibliotekerne bag ni projekter til at præsentere deres idéer og resultater på Biblioteksledermødet. Projektdeltagere fra alle ni projekter deltog på mødet og havde medbragt posters og fortællelyst, så mødedeltagerne i pauserne kunne lære mere om de enkelte projekter.

Styrelsen har ved udvælgelsen lagt vægt på, at projekterne er eksempler på, at bibliotekerne arbejder målrettet og innovativt med at finde bredt anvendelige muligheder samt at få løst nogle af de væsentligste udfordringer, de står overfor.

Årets projekt

Styrelsen havde i år valgt at bede Biblioteksrådet om at kåre 'årets projekt' blandt de ni projekter. Der var meget tæt løb mellem projekterne, som alle havde fortalere i Biblioteksrådet.

Biblioteksrådet baserede kåringen på tre elementer: Projektets nyhedsværdi –

hvor unikt og nyskabende er projektet? Projektets potentielle betydning for sektoren – kan projektets resultater og erfaringer genbruges af andre biblioteker? Projektets betydning ift. de målgrupper, projektet er rettet mod.

Vinderen blev *Licenser til masserne*, som er gennemført i et samarbejde mellem Herning, Gentofte og Aarhus Kommunes Biblioteker. *Licenser til masserne* har fokuseret på, hvordan dedikeret formidling af få udvalgte licenser kan øge brugen af disse. Projektets synlige resultater er en markant stigning i benyttelsen, men mindst lige så interessant er tænkningen i projektet – den dedikerede formidling og kanalstrategierne, som kan genbruges af både folke- og forskningsbiblioteker. Projektets slutrapport peger på, at der er behov for at løfte den dedikerede formidling af licenserne op på et 'højere niveau' for at kunne ramme målgrupperne bredere og sikre en optimal udnyttelse af licenserne.

Licenser til masserne fik bl.a. disse kommentarer fra Biblioteksrådet

- Et projekt der vender op og ned på den traditionelle tilgang til området
- Det peger fremad – for alle borgere
- Projektet indeholder en blanding af overordnede problemstillinger og et meget konkret udbytte
- Det adresserer en udfordring, der er talt og skrevet rigtig meget om, og målgruppen er alle folkebibliotekerne og deres brugere.

Årets projekt 2012

Både udvælgelsen af de ni projekter og arbejdet med at kåre årets projekt viste, at der er et væld af innovative og nødvendige projekter i gang i bibliotekerne. Styrelsen vil fortsat invitere projekter til at præsentere sig på Biblioteksledermødet, og vi vil også i 2012 kåre årets projekt.

DE NI UDVALGTE PROJEKTER

Licenser til masserne: Dedikeret formidling af få udvalgte licenser

Jagten på historien: Nye veje til læselyst

Det gode liv i landområderne: Hvordan kan mobile biblioteker bidrage til borgernes gode liv i landdistrikterne?

Hvordan lyder biblioteket? Fælles lydidentitet for bibliotekerne

Newcomers og de nye udfordringer: Bibliotekernes rolle ift. at tiltrække og fastholde kvalificerede arbejdsmigranter

VoxB: Etablering og implementering i bibliotekerne af en national service til opsamling af brugerskabte data (anmeldelser, ratings og tags af bøger, film, musik mm.)

Brugerkaravanen: Stimulere udviklingen af bibliotekers services gennem at blive bedre til at undersøge brugere og ikke-brugeres adfærd og behov

INFO art: Inspiration til informationssøgning gennem et 'bruger til bruger'-inspirationsværktøj (kunstnerisk installation), hvor én brugers søgning kan inspirere andre brugeres søgeproces

ERMS: At få digitaliseret licensbetingelserne for de enkelte licensaftaler samt at integrere disse data i Statsbibliotekets kommende ERMS (Electronic Ressource Management System).

Læs meget mere om de ni udvalgte projekter i Projektbanken på projekter.bibliotekogmedier.dk

Biblioteksrådet

Biblioteksrådet er et rådgivende organ nedsat af Bibliotek og Medier. Rådet behandler overordnede bibliotekspolitiske og biblioteksfaglige spørgsmål i forbindelse med planlægning og koordinering af det offentlige indsats på biblioteksområdet. Se medlemmer for 2011-13 på www.bibliotekogmedier.dk under Om os - Råd, nævn og udvalg.

Gitte Beha Smed

Den digitale udvikling set fra USA

Internet Librarian-konferencen finder sted hvert år i oktober i Californien og samler over tusind deltagere fra hele verden. I år deltog fire repræsentanter fra styrelsen.

*Overskriften var *Revolutionizing the Net with Content, Connections and Conversations*.*

Programmet varede tre dage, og hovedemnerne var læring, mobilitet, brugeroplevelser og e-bøger.

E-bogstemaet tog fat på den stigende efterspørgsel på e-bøger som følge af øget tilgængelighed og på de udfordringer, bibliotekerne står over for ift. rettighedsstyringssystemer (Digital Rights Management, DRM) og uigennemskuelige prismodeller.

Monopol

Bibliotekerne er udfordret af monopol-lignende tilstande, fordi firmaet OverDrive dominerer markedet. Et gennemgående tema var OverDrives aftale med Amazon, som tillader biblioteks-bøger på deres Kindle-plattform. Aftalen er indgået uden de amerikanske bibliotekers medvirken, og det betyder, at OverDrive og Amazon sidder på alt statistisk materiale om biblioteksbrugernes interaktion.

Manglen på alternative tilbud medfører, at bibliotekerne mister kontrollen med det digitale materiale og med formidlin-

gen. Omkostningsmæssigt og i forhold til materialeadgang udfordrer OverDrives dominans også, da modellen indebærer, at et indkøbt eksemplar kun kan lånes ud til én bruger ad gangen. Generelt ønskede deltagerne en slagkraftig fælles forhandlingsinstitution, der kan skabe gunstige vilkår for bibliotekernes digitale indkøb og løse op for de eksisterende forretningsmodeller.

Formidling i en ny virkelighed

Øget mobilitet og nettets vækst stod også centralt på konferencen sammen med spørgsmålet om, hvordan bibliotekernes formidling tilpasses den digitale virkelighed. De teknologiske forandringer, nettets volumen, udbredelsen af smartphones, tablets og e-bogslæsere gør det nødvendigt at gentænke videnorganiseringen og formidlingen til den individuelle bruger.

Ud over disse specifikke udfordringer, har folkebibliotekerne i USA en generel udfordring i mangel på konsortier, der kan drive fælles løsninger frem og skabe gensidigt attraktive forretningsmodeller.

Fagligt input

Turen til Californien blev også brugt til besøg hos en række relevante aktører. Digital Library of California (DLC), der servicerer forskningsbiblioteker med licensbelagt materiale, fortalte om deres fokus på indkøb af digitale materialer og på at skabe alsidighed i brugernes tilgang til materialerne. Dette arbejde baserer sig på standardinitiativer som *WorldCat* og *Serial Solutions ERMS*, suppleret med egenudviklede løsninger. DLC lægger også en stor indsats i at samarbejde med folke-

bibliotekerne om Open Access.

På Public Library of San Francisco (PLSF) serviceres byens ca. 850.000 borgere. PLSF har en konkret målsætning om at servicere hele byen og nærmiljøet, hvilket er lykkedes med kontinuerligt stigende besøgs- og udlånstal til følge. Et af PLSFs mere interessante initiativer er en e-lærings service, hvor de formidler via små videoer på bibliotekets hjemmeside.

Internet Archives (IA) og Open Library (OL), der deler lokaler i en nedlagt kirke i et beboelseskvarter, åbnede også dørene for besøg fra Danmark. IA blev grundlagt i 1996 med det formål at give forskere, historikere, studerende, læsehæmmede og den øvrige offentlighed adgang til digitaliserede historiske samlinger. I øjeblikket rummer IA tekst, lyd, film, software og arkiverede internetsider. De har udviklet en gennemsigtig forretningsmodel på mobile scanningscentre, hvor alle omkostninger til bogscanninger, bortset fra fremfinding, er inkluderet. Et scanningscenter bemandet med 10 personer, kan håndtere digitalisering af ca. tusind bøger om ugen.

OL arbejder for, at alle deres digitaliserede bøger har sin egen hjemmeside. OL har i øjeblikket ca. 25 mio. titler. Samlingen består af ikke-licensbelagt materiale samt scannet materiale for biblioteker og samlinger, hvor der tilgås et eksemplar til OL efter OverDrive-modellen (ét eksemplar, én låner). På hjemmesiden benyttes også 'crowdsourcing', hvor brugerne kan uploade egne titler.

Jakob Heide Petersen

Hvordan skal e-bøger udlånes?

Med åbningen af eReolen den 1. november 2011 har folkebibliotekerne taget hul på et nyt kapitel i e-bogsudviklingen. Det nye tilbud er blevet ivrigt debatteret, og flere har fokuseret på økonomien i tilbuddet med spørgsmål som: Har bibliotekerne råd til e-bøger? Bør der laves en national model for udlån? Og bør forlagene overhovedet inddrages i udarbejdelsen af udlånsmodeller?

Der kan næppe gives endelige svar på disse spørgsmål, men et lidt bredere perspektiv på spørgsmålet om udlån af e-bøger kan illustrere, hvorfor modeller for udlån af e-bøger ikke bør betragtes som hyldevarer.

Modeller for udlån

De mest almindelige modeller for udlån af e-bøger er:

- Model med adgangsbaserede vederlag: Ofte 'flatrate'-modeller baseret på en pris pr. bruger, på historiske abonnemeter, på omfanget af adgangen eller afhængigt af institutionstype
- Model med forbrugsbaserede vederlag: Ofte modeller med faldende enhedspriser ved øget udlån eller faste enhedspriser som pay-per-view
- Model med eksemplarbaserede vederlag: Eksempelvis ét eksemplar pr. bruger (som hos det amerikanske firma OverDrive) eller 'patron driven acquisition', hvor brugen bidrager til materialevalget
- Model med kombinationer af de øvrige modeller: Det kan eksempelvis være en betaling for adgang, 'platform fee', kombineret med betaling for benyttelse.

Derudover kan prisen afhænge af vilkår som mulighed for streaming, mulighed for print, udlånsperiode mv.

Valg af model

Med de mange forskellige modeller kan det være vanskeligt at vurdere, hvilken model, der er bedst for folkebibliotekerne. Det afhænger ikke kun af den samlede pris, men også af vilkårene for adgang og brugernes oplevelse af tilbuddet. Derudover må modellen tage hensyn til forlagene og forfatterens økonomi. De danske forlags salg af trykte bøger udgør ca. 3,8 mia. kr. årlig. Til sammenligning udgør bibliotekernes indkøb af trykte bøger ca. 200 mio. kr. årligt.

Hvis en større del af forlagenes bogsalg skal flyttes til e-bøger, må man naturligvis finde en model, hvor udlånet af e-bøger ikke underminerer forlagenes salg. Man skal besvare spørgsmålet: Hvorfor skulle en bruger vælge at købe en e-bog frem for at låne den? En af mulighederne er at introducere den samme knaphed ved udlån af e-bøger, som man har med fysiske bøger.

Den eksemplarbaserede model gør dette ved, at biblioteket kun kan udlåne det antal eksemplarer, der er indkøbt. Lånerne må derfor som med fysisk materiale finde sig i reservationskøer. Den forbrugsbaserede model introducerer knaphed ved at bibliotekerne rationerer det antal eksemplarer, som en enkelt låner kan låne. Denne model kendes fra eksempelvis *Filmstriben* og *Netlydbog.dk*. En anden mulighed kunne være en meget kort lånetid eventuelt kombineret med adgang til flere materialer. Kunsten består i at finde en model, som giver en god brugeroplevelse, og som ikke underminere

rer hverken forlags, forfatteres eller bibliotekernes økonomi.

Behov for erfaringer

Fastlæggelsen af en optimal model er ikke blot en teoretisk øvelse. Der er behov for konkrete erfaringer med brugerens adfærd for at finde en velegnet model. Den empiriske tilgang er prøvet ifm. forskningsbibliotekernes udlån af digitale tidsskrifter. I 1997 iværksatte økonomer fra University of Michigan, University of Michigan Library og forlaget Elsevier et forsøgsprojekt, hvor økonomer undersøgte, hvilke prismodeller der var velegnede til at udlåne e-tidsskrifter. Projektet *Pricing Electronic Access to Knowledge* (PEAK) er en del af grundlaget for de forretningsmodeller, som de store internationale forlag anvender i dag.

eReolen

Det igangværende forsøg med eReolen kan i nogle henseender sammenlignes med PEAK-projektet. Danmark udgør et relativt lille og homogent marked med en ret høj biblioteksbenyttelse. Det medfører, at biblioteksudlån potentielt kan have stor indflydelse på salget. Udlånet kan bidrage til at øge interessen for e-bøger og derved øge salget, men det kan også risikere at reducere salget, hvis der ikke findes en hensigtsmæssig model. Det er baggrunden for, at det er vigtigt med en tæt dialog med forlagene og for, at det er vanskeligt på forhånd at beskrive en national model for udlån af e-bøger.

Læs mere om udviklingen på e-bogsområdet i seneste nummer af *Scandinavian Public Library Quarterly*, der kan downloades på www.splq.info.

Lisbet Vestergaard

Bogstart - mellem privat gæst og faglig formidler

Formidlingens svære kunst er i fokus i ny rapport om Bogstart. Frederikke Winther fra Center for Børnelitteratur har i forbindelse med sin ph.d. interviewet ni bogstartsformidlere om deres tilgang til besøg hos småbørnsfamilier i udsatte boligområder.

I forbindelse med besøgene skal bogstartsformidlerne levere en bogpakke til familien. Samtidig er det deres opdrag at formidle det faglige budskab om, hvor vigtigt det er at læse for og sammen med sit barn fra en meget tidlig alder og dermed medvirke til en god sproglig udvikling hos barnet. Det er også en opgave at vise forældrene, hvordan små samtaler med barnet om hverdagens almindelige gøremål, såsom madlavning eller tøjvask, kan være med til at styrke barnets ordforråd og evne til at kombinere sprogets byggesten.

En udfordrende rolle

I interviewene bliver der sat fokus på hvilken rolle, bogstartsformidlerne har. Ifølge Frederikke Winther sker der en personliggørelse af budskabet, når et fagligt projekt formidles personligt i private omgivelser, som det er tilfældet med et familiebesøg. Bogstartsformidlernes rolle ligger altså et sted mellem faglig formidler og privat gæst.

Det kan være en udfordring at finde sig til rette i denne rolle. Bogstartsformidlerne skal handle i meget forskellige situatio-

ner. De skal f.eks. indgå i følsomme personlige møder mellem mennesker uden for den vante faglige og fysiske bibliotekskontekst. Ligesom alle andre familier er Bogstartfamilier meget forskellige. I nogle hjem er der masser af børnebøger i forvejen, mens andre familier er helt uvante med børnelitteratur. Nogle flytningefamilier har traumatiske begivenheder bag sig, der trænger alt andet i baggrunden, mens andre familier i de udsatte boligområder er ressourcestærke og har et stort overskud til at indgå i dialog om deres børns sprog og mødet med børnelitteratur.

Diskussion af rapporten

Styrelsen for Bibliotek og Medier afholdt i slutningen af oktober to seminarer for bogstartsformidlerne. Her blev Frederikke Winthers rapport ivrigt diskuteret.

Formidlerne pegede på, at der løbende er brug for en udbygning af deres viden om, hvad der styrker små børns sprogtilværelse. De pointerede også, at det perfekte bogstartbesøg kan antage mange forskellige former. Der findes ikke en enkel facitliste eller model til dette arbejde, men yderligere kompetenceudvikling vil klæde bogstartsformidlerne på til at forvalte opgaven med endnu mere sikkerhed og faglig tyngde i de kommende år.

Bogstart efter 2012

I forbindelse med efterårets satspuljeforhandlinger er der afsat midler til en fireårig forlængelse af Bogstart.

Styrelsen vil med input fra bogstartsformidlerne og forskningsresultaterne fra blandt andre Center for Børnelitteratur og Center for Børnesprog arbejde på at

optimere programmet og sikre mere dybdegående effektmåling af indsatsen.

Seks anbefalinger

Frederikke Winther har formuleret seks anbefalinger til temaer, der kan sættes fokus på ved faglige seminarer, interne diskussioner og i forbindelse med efteruddannelse og anden undervisning i Bogstartregi. Temaerne er:

- Rummets indflydelse på det formidlende arbejde
- Den personlige relation mellem formidler og modtager
- Formidlerens personlige holdning og påvirkning af projektet
- Formidlerens rolle som en sammentæt og flertydig størrelse
- Præsentation af og argumentation for et budskab
- Fastholdelse af fagligheden uden for en faglig kontekst.

Ann Poulsen og projektleder Anne Vest Hansen, Statsbiblioteket

Lektier Online er sikret finansiering tre år frem

Lektier Online vil fortsat modtage bevilling fra satspuljen i de næste tre år. Som en del af regeringens finanslovsforhandlinger er det besluttet at støtte projektet økonomisk med 2,6 mio. årligt fra 2012-2014.

Beløbet skal sikre en videreførelse og en videre udbredelse, så endnu flere skoleelever kan få hjælp til lektierne. Men de tre år skal også bruges på at skabe forretningsmæssig bæredygtighed for *Lektier Online*, så projektet kan sikres fortsat eksistens.

Succes

Hele efteråret har der været stor travlhed i *Lektier Online*, som oplever stadig stigende efterspørgsel på lektiehjælp via sitet lektier-online.dk.

Da projekt *Lektier Online* startede i 2009, var der ingen garanti for, at lektiehjælp via webcam og chat ville blive godt modtaget blandt målgruppen af udsatte unge. Men to år senere og mange online lektiesessioner klogere er *Lektier Online* en service, som rigtig mange unge skoleelever i 6.-10. klasse benytter sig af, når lektierne driller. Hver aften kommer mellem 40 og 60 elever ind på lektier-online.dk og får hjælp fra en lektiehjælper. 5500 elever har oprettet profil på sitet, og mange elever giver udtryk for stor tilfredshed i de løbende tilfredshedsmålinger.

Dedikeret lektiehjælp

En af de store styrker ved, at lektiehjælpen foregår over nettet, er at eleverne

kan få hjælp, når de sidder derhjemme, og alligevel kan lektiehjælper og elev mødes anonymt og fordomsfrit. Desuden har én-til-én-dialogen foran pc-skærmen en fastholdelseffekt på de unges koncentration, og der er tid og fokus på den enkelte elevs behov, f.eks. til at få gennemgået opgaven step-by-step i op til 45 minutter sammen med en lektiehjælper. Og det er der rigtig mange elever, der har brug for.

140 frivillige

Den voldsomme interesse for lektiehjælpen har givet travlhed i callcenteret på Statsbiblioteket, og de frivillige lektiehjælpere har i perioder haft svært ved at nå igennem til alle eleverne i lektiekøen. Efter en intens rekrutteringskampagne i efteråret er det lykkedes *Lektier Online* at få 45 nye, dygtige lektiehjælpere med på holdet. I alt er der p.t. 140 frivillige unge, der på skift sidder klar i callcenteret til at hjælpe hver mandag, tirsdag, onsdag, torsdag og søndag kl. 17-20.

Langt de fleste lektiehjælpere er studerende, der er i gang med en universitetsuddannelse. De kommer fra fag, der spænder fra Humaniora til Samfundsvi-

denskab og Naturvidenskab. Mange af de frivillige er motiveret af at møde andre studerende på tværs af fag og samtidig få en erfaring, som kan tilføjes deres CV. Men mange af de frivillige motiveres først og fremmest af oplevelsen af meningsfuldhed i deres rolle over for eleverne. Som lektiehjælperen Tobias formulerer det: "Det kører sådan lidt i ring. Man får lov til at hjælpe andre, de bliver glade, og man bliver selv glad. Det synes jeg er fedt!"

Fakta om Lektier Online

Lektier Online er finansieret af satspuljemidler bevilget til Styrelsen for Bibliotek og Medier, som sammen med Integrationsministeriet, Undervisningsministeriet (nu Ministeriet for Børn og Undervisning) og Statsbiblioteket udgør styregruppen for projektet. Statsbiblioteket er ansvarlig for projektledelse og gennemførelse. Den primære målgruppe er unge i 6. til 10. klasse bosat i udsatte boligområder.

Se en helt ny evaluering af *Lektier Online* på www.bibliotekogmedier.dk

» Lektier Online betyder rigtig meget for min skolegang. De har hjulpet mig godt i gang. Før i tiden kunne jeg ikke foredrage matematik og svære lektier, men da jeg så endelig gav Lektier Online en chance, var det som om mit mod kom tilbage «

BILLETTEMA

Lotte Eivor Jørgensen

Konsortiemodellen i en økonomisk presset tid

Fordelene ved konsortiemodellen er mange. Den er arbejdsbesparende for køber og sælger, der opnår mange administrative stordriftsfordele og bedre priser og betingelser, herunder adgang til flere elektroniske ressourcer. Konsortiemodellen har dog vist sig også at indebære udfordringer, og en økonomisk presset tid kræver nye tiltag.

På baggrund af den økonomiske situation blev der i foråret 2011 afholdt et forhandlingsstrategimøde med deltagelse af ledelsesrepræsentanter med mandater fra de største forskningsbiblioteker, FC-bibliotekerne, og fra professionshøjskolernes biblioteker samt repræsentanter fra DEFF Licenser. Målet var hurtigt og effektivt at afdække udfordringerne for de største betalere og derefter opstille modeller for forhandlinger med de bedst mulige resultater for alle under de givne omstændigheder.

Øget fokus på pris

Der var en utvetydig opbakning til konsortiemodellen på mødet under forudsætning af øget fokus på pris. Efterfølgende blev mødedeltagerne organiseret i en referencegruppe, der hen over sommeren og efteråret har fungeret som hurtigt reagerende beslutnings- og sparringspartner på en lang række aftaler.

Der er blandt de danske forskningsbiblioteker en lang tradition for at samarbejde om fælles indgåelse af licensaftaler til elektroniske ressourcer. DEFF har via licensgrupperne LUF (Licensgruppen for Universiteter og Forskningsinstitutioner) og LUB (Licensgruppen for Uddannelsesbiblioteker) et tæt samarbejde med et bredt udsnit af institutioner.

Konsortiemodellen

Konsortiemodellen har hidtil været kendetegnet af mange fordele, hvor ikke mindst de arbejds- og administrationsbesparende elementer har været vigtige argumenter for dannelsen af DEFF-konsortierne.

Som udgangspunkt er det et krav til alle forlag, som DEFF samarbejder med, at DEFF-bibliotekerne altid kan forvente at opnå den bedste pris via DEFF. Skulle det mod forventning vise sig, at enkelte institutioner kan opnå bedre resultater direkte, så vil det være nedbrydende for konsortiesamarbejdet.

Hvis prisstigningerne er for høje, og enkelte institutioner må melde fra, vil det i det generelle tilfælde have konsekvenser, ikke kun for disse institutioner og deres brugere, men også for et øget pres på fjernlån grundet den ringere dækning.

Forlagenes reaktioner

Forlagene er ikke ens og kan ikke ses som en samlet masse. Mange har været ganske lydhøre over for argumenter om tilbageholdenhed på prisskruen i de seneste år, og der er flere eksempler på 0 % i årlig prisstigning. Der er også forlag, der fastholder deres prisstruktur, og som det

er meget vanskeligt at forhandle med, når det kommer til prisen.

Visse forlag har næsten monopolstatus, og det er tankevækkende, hvor få forlagsnavne, der går igen verden over, når der klages over priserne.

Bibliotekernes reaktioner

Deltagende institutioner har stor diversitet i de økonomiske forudsætninger, men generelt er institutionerne presset på deres budgetter og en del af institutionerne i en sådan grad, at opsigelse af deltagelse i DEFF-aftalerne er blevet nødvendige.

Yderligere har institutionerne behov for at have økonomisk råderum til fleksibilitet på licensområdet. Det betyder opsigelse af aftaler, så der er mulighed for at tegne andre, nye aftaler. Det har ført til et øget behov for en styrkelse af forhandlingsmandatet for at sikre, at DEFF Licenser har al relevant viden om institutionernes situation.

Der er stor fokus på brugsstatistikkerne, og download-prisen er nu i stigende grad én af de opsigelsesparametre, som i forhandlingssituationen får fornyet fokus. En god kontakt med store hollandske, engelske og tyske konsortier via Knowledge Exchange og tæt kontakt til de nordiske konsortier gør, at DEFF Licenser har en solid indsigt i prisudviklingen internationalt og dermed viden om nye muligheder.

DEFF Licenser følger udviklingen for konsortier nøje og vil fortsat arbejde for indkøbsmodeller, der er mest kosteffektive for de danske forskningsbiblioteker.

Anne Sandfær

Al den snak om Open Access

Open Access har været diskuteret ihærdigt inden for de seneste år. Der er lavet undersøgelser og rapporter om adgangen både i Danmark og internationalt, der har været afholdt konferencer og workshops om emnet, og der har været diskussioner for og imod i fagpressen, nogle af dem til og med temmelig ophedede. Med websitet *Open Access Succes Stories* præsenteres historier om Open Access set fra flere vinkler.

Mange parter har interesse i området, fra kommercielle forlag og videnskabelige tidsskrifters redaktioner til dem, der bevilger pengene til forskning, til forskningsinstitutioner og så selvfølgelig den enkelte forsker.

Den gode historie

Knowledge Exchange (KE) er et partnerskab mellem Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF), Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG), Joint Informations Systems Committee (JISC) og SURFfoundation. Gennem årene har KE arbejdet med at udbrede kendskabet og overgangen til Open Access og har bidraget til en del af de rapporter og undersøgelser, der eksisterer på området. Nu præsenteres www.oastories.org. Tanken med sitet er at præsentere den gode historie kollega til kollega, og at relatere

den mere principielle diskussion til virkeligheden. En virkelighed der ser forskellig ud afhængig af, hvor man befinder sig i fødekæden.

Der er kendte eksempler på succes'er, bl.a. BioMed Central, det store engelske Open Access-forlag og PLoS (Public Library of Science), en non-profit udgiver og medlemsorganisation. Det nye website sætter fokus på de eksempler fra dagligdagen, hvor Open Access har gjort en forskel, en forskel for forfatteren, for udgiveren og for modtageren. En undersøgelse viste, at der i høj grad var succes-historier at hente. På alle niveauer dukkede historier fra 'det virkelige liv' op, der fortalte, at Open Access-publicering er en farbar vej.

Eksperimenter og Tetris

Blandt historierne kan nævnes *First Monday*, der er et 15 år gammelt Open Access-tidsskrift om internettet, der har opnået en bred læserskare. Tidsskriftet blev lanceret i maj 1996 af chefredaktør Edward Valauskas sammen med det danske forlag Munksgaard, der var interesseret i at eksperimentere med nye måder at publicere på. Tidsskriftet er nu blandt de længst eksisterende og mest respekterede peer-reviewed elektroniske tidsskrifter om internettet og læses i 180 forskellige lande.

At Tetris-spillet kan bruges til andet end underholdning, viste resultaterne af professor Emily Holmes og hendes kollegers forskning. Deres forskning viste, at spillet kan anvendes til behandling af flashbacks hos patienter, der lider af alvorlige traumer. Resultaterne blev offentliggjort

i et Open Access-tidsskrift og har skabt stor interesse, både blandt fag- og lægfolk.

En anden historie omhandler professor Richard Clapp fra University of Boston, der i 2006 offentliggjorde en artikel om dødeligheden blandt IBM-ansatte i Open Access-tidsskriftet *Environmental Health*. At gøre artiklen offentlig tilgængelig for alle – andre forskere, IBM-ansatte, ansatte i industrien og den brede offentlighed – kan synes indlysende, men det tog mere end to års indsats at nå dertil. Det inkluderede bl.a. en boykot fra et anerkendt tidsskrifts redaktion, medieopmærksomhed omkring rettigheder og sagsanlæg. Chefredaktøren for *Environmental Health*, Philippe Grandjean fra Syddansk Universitet, accepterede den uden betænkning.

Bidrag

Mere end 30 historier er med i første omgang, og vi får mange henvendelser fra interessenter, der gerne vil fortælle deres historie. Sitet vil blive opdateret med historierne med regelmæssige mellemrum, og der er mulighed for at kommentere dem. Ligeledes kan sitet, helt eller delvist, downloades og genbruges i andre sammenhænge, da det er publiceret under en Creative Common-licens.

Læs flere historier på www.oastories.org

Inger Frydendal

Fra mediestøtte til demokratistøtte

Mediestøtten tager ikke højde for udviklingen. Et udvalg nedsat af den forrige kulturminister afleverede dette budskab og tre forslag til en fremtidssikret mediestøtte ved et velbesøgt pressemøde den 30. september 2011.

Dyremoseudvalget, som *Udvalget om den fremtidige offentlige mediestøtte* blev døbt, er på kun ni måneder nået til enighed om at foreslå, at den nuværende støtte til distribution af papireksemplarer af dagblade og ugeaviser skiftes ud med produktionsstøtte til redaktionelt indhold i såvel papir- som IP-baserede medier. Enigheden er nået på trods af, at meget forskellige interesser har været repræsenteret i udvalget. Forslaget indebærer, at 365 mio. støttekroner omfordeles på nye måder og til flere medier.

Nødvendigt

Ændringer i mediestøtten er nødvendige for at imødekomme den teknologiske udvikling og sikre, at der også i fremtiden produceres dansk kritisk journalistik.

Udvalgets rapport bærer titlen *Demokratistøtte*, og det er ikke tilfældigt. Udvalgets formand Henning Dyremose forklarer: "Udvalget har fra første færd haft mediernes demokratiske samfundsmæssige funktion som ledestjerne. Også borgernes ændrede medievaner – herunder de unges brug af nye medier – har spillet

en central rolle i udvalgets overvejelser. Mediestøtte skal bidrage til et mangfoldigt medieudbud med relevant og kvalificeret indhold, der udbredes til flest mulige borgere i Danmark."

Udvalget, der har været sekretariatsbetjent af Styrelsen for Bibliotek og Medier, peger i sin rapport på tre mulige modeller for fremtidens mediestøtte: én, der fordeler støtte til de platforme, vi kender i dag, én, der fordeler uafhængigt af platform, og én, der kombinerer de to modeller, den delvist platformneutrale model.

Udvalgets favoritimodel

I den delvist platformneutrale model vil radio og tv samt især foreningsblade fortsat kunne støttes fra adskilte, dedikerede ordninger, mens trykte medier og IP-baserede medier støttes fra en samlet pulje. Denne model vurderes af udvalget som den bedst egnede til at medvirke til at sikre et alsidigt medieudbud af høj kvalitet i fremtiden.

Udover omlægning til produktionsbaseret støtte samt støtte til IP-baserede medier, foreslås også at reservere minimum 12 mio. kr. til en innovationspulje. Puljen skal fremme mediernes stadige tilstedeværelse på de platforme, som borgerne benytter, ved at støtte projekter om udvikling, omstilling eller etablering af medier på tværs af medieplatforme.

En række centrale parametre har været retningsgivende for udvalgets arbejde. Det gælder bl.a. faldet i oplag og læsertal for de fleste trykte medier og det massive

pres fra især udenlandske aktører på annoncemarkedet. Men også de unge mediebrugeres stigende benyttelse af IP-baserede medier samtidig med, at de ældre mediebrugere – ud over radio og TV – fortsat i høj grad benytter trykte medier, har været afgørende for udformning af forslagene. Dertil kommer, at der på trods af den stadige vækst i brugen af smartphones og tablets endnu ikke er opnået rentable forretningsmodeller for nyheder via IP-medier, og søgemaskiner og sociale medier dominerer fortsat danskernes brug af nettet.

Fremtidssikring

Den forrige regering ønskede et grundlag for en politisk stillingtagen til den fremtidige offentlige mediestøtte. Det har Mediestøtteudvalget leveret. I regeringsgrundlaget for den nye regering bliver det slået fast, at regeringen vil modernisere den danske mediestøtte på baggrund af Mediestøtteudvalgets arbejde. Regeringen ønsker, at mediestøtten skal medvirke til at løfte den demokratiske debat og fremme mangfoldigheden i medierne ved at understøtte nye former for journalistik, nye medier og trykte mediers omlægning til digital distribution samt internetmedier i øvrigt.

I november 2011 er mediestøtterapporten sendt i offentlig høring, og i løbet af 2012 forventes det, at den politiske proces er tilendebragt, og at Danmark har en ny tidssvarende mediestøtte, som kan være med til at sikre, at en af de væsentlige hjørnestene i demokratiet fortsat er til stede.

BILLEDTEMA

Lykke Nordblom

Radio24syv – hvad er meningen?

“Radio24syv vil gerne være noget for dem, der er for gamle til P3, for unge til P4 og for moderne til P1”. Nogenlunde sådan var ordene fra Lisbeth Knudsen, administrerende direktør og chefredaktør for Berlingske Medier, i DR’s program *Debatten*, der under overskriften “Mangler vi public service?” blev sendt på DR2 den 7. april 2011.

Anledningen var, at Radio- og tv-nævnet den 5. april 2011 havde udpeget Berlingske People A/S som vinder af udbuddet af den fjerde landsdækkende FM-radiokanal, FM4

Lidt over midnat den 1. november 2011 gik Danmarks nye public service-radiokanal Radio24syv derfor med kulturminister Uffe Elbæks tryk på sendeknappen i luften på den frekvens, hvor DR siden september 2001 havde sendt P2.

Ønske om konkurrence

Radio24syv er resultatet af den fireårige medieaftale, som den tidligere regering indgik med Dansk Folkeparti og Liberal Alliance i maj 2010. Det fremgik af aftalen, at der på samme måde, som TV 2 har givet DR konkurrence på public service-tv, også skulle findes et alternativ til DR i forhold til public service-radio. DR fik derfor heller ikke lov til at byde på FM4-frekvensen.

Under overskriften *Øget konkurrence på public service* blev det i medieaftalen besluttet at nedsætte et hurtigarbejdende udvalg, der skulle komme med forslag til en overordnet programprofil for en public service-radiokanal på FM4.

Det var også i medieaftalen besluttet, at der skulle følge op til 100 mio. kroner årligt af licensmidlerne med til radioen, der er reklamefri. Beløbet er nu på baggrund af Berlingske Peoples ansøgning endeligt fastlagt til i alt 745,6 mio. kroner over de otte år, tilladelsen gælder. En del af midlerne tages fra DR med den begrundelse, at DR ikke længere skal sende radio på FM4-frekvensen.

FM4-udvalget fremkom i august 2010 med tre mulige programprofiler til den nye kanal: Kulturradioen, NewsTalk-radioen og Den folkelige radio. Valget i medieaftalekredsen faldt på NewsTalk-radioen, og efter en udbudsrunde – en såkaldt skønhedskonkurrence – blev tilladelsen udstedt til Berlingske People.

Ny DR-strategi

En effekt af de nye tilstande på radio-markedet er, at DR har lanceret en ny strategi under overskriften *Et skarper DR*. Strategien blev præsenteret af DR’s generaldirektør Maria Rørbye Rønn og bestyrelsesformand Michael Christiansen på DR’s public service-høring om Fremtidens Radio den 12. november 2011. Målet er tydeligere programprofiler, færre radiokanaler med mere formidling og en fokuseret indsats på internet og mobil.

DR går blandt andet fra 30 til 10 radio-kanaler. En række af DAB-kanalerne var tidligere, hvad DR kalder ‘jukebox-kanaler’, men overgår nu til at være værtsbårne kanaler med formidling af stoffet – andre lukker helt.

P1 og P2 deler nu den FM-radiofrekvens, som tidligere var P1’s, men fortsætter som fulde kanaler på DAB. Overvejelserne fra DR’s side i forhold til den mistede FM-frekvens gik på, at DR ikke ville af med P3 og P4, og derfor måtte de gøre noget ved P1 og P2. Dette også ud fra den betragtning, at P1 og P2 dels er de mindste kanaler rent lyttermæssigt, dels er deres lyttere så ressourcestærke i flere henseender, at det ikke vil være et problem for dem at skulle anskaffe sig en DAB-radio.

På indholdssiden vil der både blive tale om en satsning i forhold til unge, hvor DR har lanceret *MAMA* på både radio og tv, og i forhold til hele Danmark. Visionen er at samle, udfordre og oplyse Danmark. Der vil ikke blive flere, men bedre nyheder; der skal være kultur for flere, og der skal være journalistik med gennemslagskraft.

Har vi så fået den konkurrence på public service-radio, som politikerne ønskede? Svaret må være, at Radio24syv på nuværende tidspunkt har sendt så kort tid, at det er for tidligt at vurdere, om kanalen er et reelt alternativ til DR’s kanaler, men tilblivelsen af Radio24syv har formentlig været medvirkende til, at DR i dette efterår har lanceret en strategi, der går i retning af et mere fokuseret radio-udbud til danskerne.

BILLEDTEMA

Mere dansk indhold i Europeana

Den 27. oktober 2011 udsendte EU-kommissionen en henstilling til medlemsstaterne om at øge mængden af indhold i Europeana og at intensivere indsatsen for digitalisering af kulturarven. Der opfordres til, at medlemsstaterne opstiller kvantitative mål for indsatsen.

Det er styrelsens forventning, at det danske bidrag til Europeana øges i starten af 2012, og at Danmark kommer til at følge op på henstillingen både som medlemsstat og i kraft af formandskabet for EU. Man kan læse mere om Europeana i sidste nummer af Bibliotek og Medier, og henstillingen kan ses på

ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/recommendation/recom28nov_all_versions/da.pdf

Jakob Heide Petersen

The Future Library

Det finske undervisnings- og kulturministerium var den 13. til 14. oktober 2011 vært for en international konference om folkebiblioteker i anledning af Finlands formandskab for Nordisk Ministerråd. Det kan bemærkes, at Finland i en lang årrække konsekvent har prioriteret folkebibliotekerne under landets formandskaber i Nordisk Ministerråd. Det er sammen med Finlands 'National Digital Library' udtryk for en stærk politisk prioritering af bibliotekerne. Konferencen havde titlen *The Future Library* og fokuserede på den nordiske innovationsindsats og promoverede 'best practice' med klart fokus på den digitale udfordring. Jens Thorhauge deltog i konferencen som inviteret keynote speaker med oplægget *The transformation of the public library in the knowledge society*. Slides fra præsentationen kan ses på www.bibliotekogmedier.dk/om-os/direktoeren/presentationer-og-artikler/

Jens Thorhauge

Public Lending Right konference

Den 9. *Public Lending Right*-konference blev afholdt i Bruxelles i dagene 22. til 24. september. Styrelsen var repræsenteret sammen med i alt 31 deltagerlande, hvilket

var en rekord. Inden konferencen havde landene fremsendt rapporter med status over de nationale ordninger. Et af hovedtemaerne på konferencen var e-bøger og biblioteksafgift.

En repræsentant fra EU-Kommissionen holdt et oplæg vedrørende det fortsatte arbejde med implementering af direktivet fra 1992. Danmark og Australien blev fremhævet som lande med meget velfungerende ordninger. Lande som Polen, Cypren og Grækenland har påbegyndt etablering af biblioteksafgiftsordninger. Man kan læse mere om konferencen på www.plrinternational.com

Henrik Bang Nielsen

KE Strategy Forum

Knowledge Exchange (KE) afholdt *Strategy Forum* 25. til 26. oktober 2011 i Nordwijk, Holland. En af anbefalingerne fra evalueringen af den foregående periode pegede på det hensigtsmæssige i at bruge hver andets års forum til en mere fokuseret temadiskussion.

Dette års strategiforum var det første i den nye aftaleperiode og det første tematiserede strategiforum, og emnet var forskningsdata. Vores tre partnere i KE er alle involveret i både finansiering og udvikling inden for området, og for DEFF gav det en unik mulighed for at få indsigt i de udfordringer, alle partnere står over for. Desuden var der oplæg af George Strawn (National Coordination Office for Networking and Information Technology Research and Development, USA) og Piirja-Leena Forsström (CSC, Finland), som gav et overblik over de pågående initiativer på deres område.

Fra Danmark deltog Birte Christensen-Dalsgaard, Det Kongelige Bibliotek, Jens Thorhauge, Bo Öhrström og Anne Sandfær, Styrelsen for Bibliotek og Medier.

Anne Sandfær

EuropeanaTech

4. til 5. oktober blev den første *EuropeanaTech* afholdt i Wien. Der er tale om en ny event, som bliver fora om udvikling og teknik ift. Europeana. Fra Danmark

deltog Birte Christensen-Dalsgaard, Det Kongelige Bibliotek og Leif Andresen, Styrelsen for Bibliotek og Medier. Der blev diskuteret en række af de tekniske udfordringer, som afslutningen af Europeana v1.0 og EuropeanaConnect videregiver til projektet Europeana v2.0; ikke mindst implementeringen af EDM - Europeana Data Model.

Leif Andresen

International UDC Seminar

International UDC Seminar 2011: Classification & ontology. Formal Approaches and Access to Knowledge blev afholdt 19. til 20. september 2011 med fokus på 'linked data' og ontologier. Seminaret viste tydeligt et traditionelt biblioteksforum, som åbnede mod omverdenen med fokus på samspil mellem (biblioteks)klassifikationssystemer byggende på 'linked data'-teknologier til at udtrykke dette samspil. Oplæggene viste både usikkerhed og famlen samt stor interesse i rent faktisk at åbne op.

Leif Andresen

DC-2011

Den årlige Dublin Core-konference blev afholdt i Haag 21. til 23. september 2011 med emnet *Metadata Harmonization: Bridging Languages of Description* og Europeana Office som lokal organisator. På DC-2011 blev præsenteret mange aktiviteter omkring 'linked data', projekter som tester og afprøver. Fokus har været og er fortsat meget indadrettet imod tekniske løsninger. En keynote speaker havde fokus på brugerne og nævnte en brugertest fra Centre Pompidou's kommende fælles sites. Den viste, at brugerne nok ikke er klar til et skifte fra 'søge-paradigme' til 'navigations-paradigme'. 'Linked data' er kommet for at blive, men der er stadig mange åbne spørgsmål – og grund til at følge nøje med i de internationale diskussioner. Der er næppe tvivl om, at DCMI er en vigtig kanal i denne sammenhæng.

Leif Andresen

Kulturvaner – skulle du spørge fra nogen?

Kulturvanerundersøgelsen, der sidst blev gennemført i 2004, skal opdateres. Kulturministeriet har derfor haft opgaven i udbud og i september måned udvalgt et konsortium bestående af Epinion og Pluss Leadership til at varetage opgaven. Siden 1964 har Kulturministeriet seks gange undersøgt voksne danskeres kulturvaner, og siden 1987 har man fire gange undersøgt børnenes kulturvaner. Der er tale om store undersøgelser, hvor et repræsentativt udsnit af befolkningen udfylder et ganske omfangsrigt spørgeskema om alt lige fra radio- og tv-vaner, over biblioteker til blade, aviser, teater – og meget andet.

I undersøgelsen fra 2004 kunne man blandt andet læse, at 24,5 % af kvinderne stort set dagligt læste skønlitteratur mod kun 9,1 % af mændene. Til gengæld læste 10,8 % af mændene fagblade og tidsskrifter stort set dagligt mod kun 5,1 % af kvinderne.

Interviewene i den nye undersøgelse gennemføres i starten af 2012, og rapporten, der skal udarbejdes på baggrund af undersøgelsen, forventes offentliggjort i efteråret 2012. Spørgeskemaet vil dels indeholde spørgsmål, der er gengangere fra de tidligere undersøgelser, dels en række nye spørgsmål.

Har man lyst til at fordybe sig i undersøgelsen fra 2004, kan den findes på www.kum.dk under Publikationer.

Lykke Nordblom

Gode drengehistorier præmieret

Kulturministeriet og Undervisningsministeriet (nu Ministeriet for Børn og Undervisning) indstiftede i juni 2011 Drengelitteraturprisen. Formålet var at sætte fokus på ny litteratur, der stimulerer drenge til læselse.

Ud af 217 nye, korte tekster udvalgte en prisKomité fem. De blev i oktober lagt på www.pallegavebod.dk til læsning og afstemning. De tre tekster, der fik flest

stemmer, blev præmieret på BogForums Børnescene den 11. november. Minister for Børn og Undervisning Christine Antorini uddelte priser på henholdsvis 25.000, 10.000 og 5.000 kr. til tre stolte forfattere.

Førstepladsen gik til Michael Kamp for den sjove gyser *Telefonfis*. Lise Bidstrup kom ind som nummer to med spændingshistorien *Hvid røg*, mens Peter Grønlund fik tredjeprisen for horrorfortællingen *Blodkulten*.

De drenge, der læste historierne og stemte på deres favoritter, deltog i lodtrækningen om en iPad og bogpræmier. Det blev Karl Melby Larsen på 10 år, der vandt en iPad, og han blev fejret på sit lokale bibliotek i Hundested.

Lisbet Vestergaard

Europæisk pris til Seniorsurf dag

Den 7. oktober 2011 blev der afholdt *Seniorsurf dag* på biblioteker og datastuer over hele landet. 3.500 ældre it-nybegyndere deltog og prøvede at bruge internettet for første gang. Projektet vandt senere på måneden prisen *Best European telecentre initiative* i den europæiske organisation Telecentre Europe.

Seniorsurfdagen var arrangeret af IT- og Telestyrelsen, Ældresagen, Ældremobiliseringen og Styrelsen for Bibliotek og Medier i samarbejde med DR. Mere end 110 biblioteker havde åbent hus og gav vejledning til nye seniorsurfere. Arrangementerne var velbesøgte og gav god omtale i de lokale medier, såvel i den trykte presse som på lokale radio- og tv-stationer.

Udover udbyttet for de ældre borgere, gav kampagnen andre gode resultater. Mange steder blev dagen anledning til nye kontakter mellem ældreorganisationer og biblioteker. Nye netværk, som også vil blive brugt i andre sammenhænge. Væsentligt er også det fokus, den megen presseomtale satte på behovet for it-læring og på bibliotekernes store indsats

i den forbindelse. Et behov, der ikke må overses, når 80 % af alle borgere ifølge Den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi skal kunne betjene sig selv på nettet inden 2015.

Arrangørerne vurderer, at der er et godt grundlag for at skabe en tradition.

Jonna Holmgaard Larsen

865 besøgte styrelsen på Kulturnatten

På Kulturnatten den 14. oktober 2011 summede København af natteliv. I huset på H.C. Andersens Boulevard bød Styrelsen for Bibliotek og Medier sammen med Kulturarvsstyrelsen, Kunststyrelsen og Dansk Sprognaevn indenfor til et varieret program med bl.a. workshops, moderne jazz og rundvisninger.

I samarbejde med DR Romanklub blev der afholdt en velbesøgt litteraturcafé, hvor Anne Lise Marstrand-Jørgensen og Martin Jensen fortalte om det at skrive historiske romaner og svarede på spørgsmål fra veloplagte læsere. Spørgsmål og svar var der også masser af i Medieworkshoppen, hvor man kunne afprøve en række forskellige e-bogslæsere og få mere at vide om den digitale udvikling og bibliotekernes online tilbud. I alt 865 nattevandrere lagde vejen forbi og blev underholdt og oplyst.

Pernille Bjerrum

SPLQ bliver til SLQ

Siden starten af 1980'erne har folkebiblioteksmyndighederne i de nordiske lande Finland, Sverige, Norge og Danmark udgivet et fælles folkebiblioteksmagasin: *Scandinavian Public Library Quarterly, SPLQ*. Formålet er at informere og inspirere biblioteksverdenen uden for Norden ved at fortælle om udviklingen i de nordiske folkebiblioteker. Biblioteker og andre institutioner kan abonnere på magasinet i trykt eller elektronisk form. Der er abonnenter blandt folke- og forskningsbiblioteker i mere end 50 lande. Desuden anvendes bladet som PR ved konferencer og studiebesøg fra hele verden.

Fra 2012 udvides bladets indhold til også at omfatte artikler om fag- og forskningsbiblioteker. I det nye navn *Scandinavian Library Quarterly*, SLQ er p'et for Public derfor smidt væk.

Magasinet udkommer, som navnet siger, kvartalsvis. Til hvert nummer vælges et aktuelt tema, som søges belyst med artikler og interviews fra hvert af de nordiske lande.

Se webudgaven på www.splq.info.

Jonna Holmgaard Larsen

Forskningsbiblioteksstatistikken

Statistik for forskningsbiblioteker for året 2010 blev offentliggjort af Danmarks Statistik ultimo september 2011. Se nærmere på www.statistikbanken.dk/18 under Biblioteker.

Leif Andresen

Bibliotek.dk brugerundersøgelse

Den årlige brugerundersøgelse af bibliotek.dk blev gennemført i perioden 14. september til 16. oktober 2011, blandt

andet til brug for udarbejdelse af udviklingsplan 2012 for bibliotek.dk. I alt har 1264 personer besvaret mindst ét spørgsmål.

Undersøgelsen kan hentes på www.danbib.dk/docs/Brugersurvey_2011.pdf

Leif Andresen

BILLEDTEMA

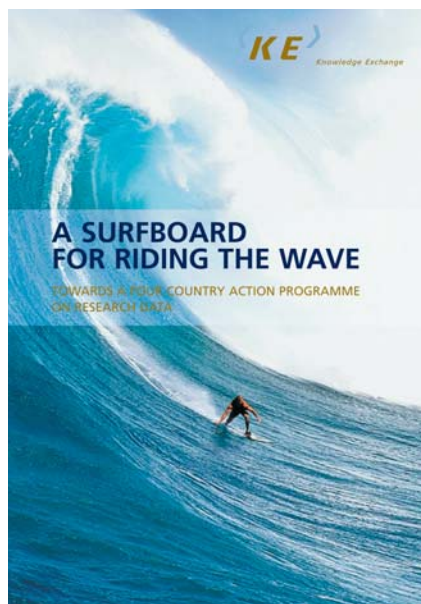

*Demokratistøtte
Fremtidens offentlige mediestøtte*
Betænkning fra Mediestøtteudvalget.
Publiceret september 2011.

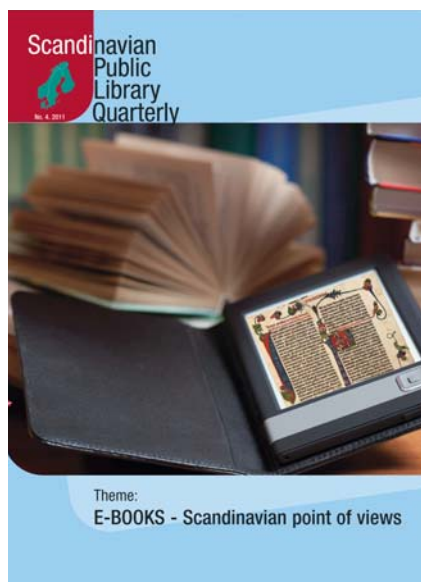

Biblioteksledermøde 2011 - beretning 2011
fra Styrelsen for Bibliotek og Medier.
Publiceret november 2011.

Privat gæst og faglig formidler.
Publiceret oktober 2011.

A Surfboard for Riding the Wave.
Towards a four country action programme
on research data. Publiceret november
2011 af Knowledge Exchange.
www.knowledge-exchange.info

Scandinavian Public Library Quarterly 4.
2011 med temaet "Skandinaviske syns-
vinkler på E-bogen". Udsendt december
2011. www.splq.info

Biblioteksstandarder i Danmark 2011.
Publiceret november 2011

Lea Ryberg Kruse er ansat som studentermedhjælper i Biblioteksudvikling i perioden 17. oktober 2011 til 16. oktober 2012.

BA *Mads Freek Petersen* er ansat som konsulent i Digital Infrastruktur i perioden 1. november 2011 til 31. oktober 2012.

Jakob Fredskild Hammeken er ansat som studentermedhjælper i Radio og tv pr. 16. november 2011.

Jarle Dalgaard Christensen er fratrådt sin stilling som studentermedhjælper i Radio og tv med udgangen af september 2011.

Cand.mag. *Kasper Schnell* er fratrådt sin stilling som projektleder i Koncern IT med udgangen af november 2011.

Afsender: Styrelsen for Bibliotek og Medier, H. C. Andersens Boulevard 2, 1553 København V

UDGIVERADRESSERET
MASKINEL MAGASINPOST
ID: 42658